

Podręcznik

do nauki międzynarodowego języka

Esperanto.

Według najlepszych podręczników franc. i niem.

opracował

ST. ŁAZICA.

LWÓW 1907.

NAKŁADEM TOW. „ESPERANTO“ WE LWOWIE.

DRUKARNIA UDZIAŁOWA, LWÓW, KOPERNIKA 20.

Ed Kuniędy

~~6205~~ b. n

PRZEDMOWA.

Nad wprowadzeniem jednego języka międzynarodowego, pomocniczego myślano już bardzo dawno.

Przedewszystkiem chciano zastosować do tego celu łacinę i grekę. Jednak trudność wyuczenia się tych języków, brak wyrazów na oznaczenie pojęć z życia dzisiejszego, jak wreszcie wieloznaczność wyrazów łacińskich i greckich wkrótce przekonała autorów, iż ich projekt nie jest do przeprowadzenia.

Zwrócono się następnie do języków żyjących. Tu znowu oprócz trudności nauczania się, stanęły na przeszkodzie względy treści politycznej, ekonomicznej a nawet naukowej. Nie pozostało więc nic innego, jak uciec się do języka sztucznego. Prób stworzenia języka sztucznego było w ostatnich dwóch stuleciach przeszło 200. Jedni starali się wymyślić całkiem nowe wyrazy, inni znów budovali język sztuczny na pierwiastkach jednego tylko języka żyjącego. Tak jedni jednak jak i drudzy byli na błędnej drodze. Bo naprzód wyrazów do-

wolnie wymyślonych nikt łatwo nie może się nauczyć, a po drugie, nikt nie będzie się chętnie uczył języka, który w niczem nie przypomina mu mowy ojczystej; wreszcie taki język będzie w brzmieniu nieprzyjemnym dla ucha. Zresztą już istnieje wiele wyrazów, ogólnie używanych w całym świecie, czy to w nauce, handlu czy przemyśle, tych więc zapoznawać nie należało.

Dopiero dr. Ludwik Zamenhof, lekarz warszawski, oparł budowę swego sztucznego języka „Esperanto“ na jedynej racjonalnej podstawie. Zastosował on mianowicie międzynarodowość pierwiastków tak, iż każdy naród znajdzie w Esperancie część swojego języka ojczystego tak w pojedynczych wyrazach jak i w ich brzmieniu. Zatem brał genialny ten twórca pierwiastki, które się powtarzają w największej ilości języków żyjących: np. na oznaczenie pojęcia „tańczyć“ użył pierwiastka „danc“ powtarzającego się w ośmiu językach, na oznaczenie pojęcia „plomień“ wziął pierwiastek „flam“, powtarzający się w siedmiu językach, na oznaczenie pojęcia „kwiat“ przyjął pierwiastek „flor“, powtarzający się w pięciu językach i t. d. A kiedy nie mógł znaleźć pierwiastka powtarzającego się przynajmniej w dwóch językach, wtedy przy wyborze pierwiastka kierował się już to łatwością zapamiętania go, już to okolicznością, by jak największa ilość języków była w Espe-

rancie reprezentowaną. W ten sposób zebrał dr. Zamenhof około 2500 pierwiastków pochodzenia romańskiego, germańskiego, słowiańskiego i in.

Z pierwiastków tych *a)* przez dodawanie końcówek gramatycznych, *b)* przystawek i wstawek i *c)* przez łączenie ze sobą pojedynczych pierwiastków otrzymuje się tak wielką ilość wyrazów, iż język ten bogactwem słów dwa razy przewyższa najbogatsze z języków naturalnych i pozwala z łatwością wyrażać najdelikatniejsze odcienie ludzkiej myśli.

Ponieważ pierwiastki są niezmiennie a dodawanie wstawek i dostawek jest czysto mechanicznem i każda taka wstawka czy dostawka znajduje się w słowniku, zatem nawet nie znający gramatyki już przy pomocy tylko słowniczka mogą wprost tekst esperancki tłumaczyć. W języku tym niema żadnej dowolności i żadnych wyjątków; wszystko zbudowane jest na naturalnym rozumie i logice z matematyczną dokładnością. Mimo swej niezwyklej prostoty język ten jest organizmem zupełnym, skończonym i mogącym się ciągle w właściwym sobie duchu rozwijać i wzrastać bez naruszenia zasadniczych podstaw.

Jeżeli więc zważymy, iż pomiędzy tą już samą przez się niewielką ilością pierwiastków wiele znajduje się znanych — następnie, iż cała gramatyka składa się z kilkunastu niezwykle prostych regu-

łek — i wreszcie, iż język ten jest czysto fonetycznym, to nikt się nie zdziwi czytając, iż języka Esperanto można się nauczyć w przeciągu kilku tygodni nawet **bez** pomocy nauczyciela.

Wiedząc następnie, jak wielkie korzyści można osiągnąć tak małym nakładem pracy i pieniędzy, nikt nie powinien się ociągać z zapoznaniem się z tym genialnym wynalazkiem naszego stulecia.

Autor.

Alfabet. Alfabeto.

Litery	Wymowa	Nazwy	Litery	Wymowa	Nazwy
A a	a	a	K k	k	ko
B b	b	bo	L l	l	lo
C c	c	co	M m	m	mo
Ĉ ĉ	cz	ĉo	N n	n	no
D d	d	do	O o	o	o
E e	e	e	P p	p	po
F f	f	fo	R r	r	ro
G g	g	go	S s	s	so
Ĝ ĝ	dź	ĝo	Ŝ ŝ	sz	ŝo
H h	h	ho	T t	t	to
Ĥ ĥ	ch	ĥo	U u	u	u
I i	i	i	Ŭ ŭ	u (krótkie)	ŭ
J j	j	jo	V v	w	vo
Ĵ ĵ	ż	ĵo	Z z	z	zo

Wymowa. Elparolado.

Jak widzimy, brzmienie powyższych liter odpowiada ich brzmieniu polskiemu i każda z po-

wyższych głosek posiada zawsze **jedno jedyne** brzmienie, w szczególności:

a) **c** zawsze się wymawia jak polskie, **c nigdy** jak **k**;

b) **i nigdy** nie zmiękcza poprzedzających liter; a więc **ci** wymawia się jak **c + i** (nie **ć + i**); **si** jak **s + i** (nie **ś + i**); **zi** jak **z + i** (nie **ż + i**);

c) **i** nie zlewa się z poprzedzającą lub następującą samogłoską w dwugłoskę, zatem wyrazy **ia, iu, kiu, obei, redakcio** czyta się jak **i-a, i-u, ki-u, obe-i, redakci o**. Powyższe wyrazy tak się wymawia, jak gdyby pomiędzy **i** a następną samogłoską znajdowała się litera **j**, zatem **i-(j)a, i-(j)u, ki-(j)u, obe-(j)i, redakci-(j)o**.

d) **j i ů** nie są samogłoskami i tworzą z obok stojącą samogłoską zawsze jedną zgłoskę. **Ů** przychodzi tylko w połączeniu z **e** lub **a**; n. p. **laů, antaů, aůtoro, Eůropo, leůtenanto** i t. d.

Spółgłoski podwójne występują jedynie tylko w wyrazach złożonych, przyczem każda z tych spółgłosek musi być wyraźnie wymówioną n. p.: **dissemi** (**dis-semi**), **alligi** (**al-ligi**). Wogóle tak należy słowa wymawiać, aby każda litera i końcówka słowa była wyraźnie słyszana.

Akcent spoczywa zawsze na przedostatniej zgłosce n. p.: **pátro, patríno, kíu, ċíam** i t. d.

Przykłady wymowy. Ekzemploj de elparolado.

Núbo, célo, scéno, scío, facíla, çár, çemizo, çiélo, citróno, scéno, cia, çia, sençesa, dénto, pléndi, fidéla, génto, gípso, gústo págo, págo, légo, gís, régi, gardéno, lónga, régno, sígni, gvardío, língvo, guádo, háro, hóro, hóro, hemío, kóro, imíti, fílo, tróvi, foíro, feíno, íel, íam, jám, túj, krajóno, ruíno, prújno, balái, pálaj, vejno, málplej, peréi, jús jéti, jalúza, májo, bonájo, késto, sukéro, kokéto, likvóro, levílo, paróli, implíki, embaráso, indiferénta, internacia, heroíno, fójno, pía, ripéti, stári, sigélo, pesílo, pezílo, ši, pášo, stálo, štálo, disširi, šanceli, lúi, baláu, fráulo, láudi, trouzi, hodiaũ, súmo, zúmo, sáno, zóno, pézo, traíri, pasíe, metío, ingeniéro, resérvi, rezérvi.

Iam Frederíko la gránda vídas popolamáson, kiu légas afiŝon. Li sendas paĝion al la hómoj, kiu dévas vídi, kio éstas tie. Li revenas kaj rapórtas, ke la afiŝo enhavas insúlton kóntraũ la régo. „Gi pendas ne sufiçe malálte, respóndas la régo, „ili póvas légi ĝin nŭr malbóne káj li resendas la paĝion kun ordóno. La paĝio plenúmas la ordónon. Nun la afiŝo pendas tiel malálte, ke la hómoj, póvas oportúne légi la insúlton kóntraũ la régo.

Pierwsza lekcya. Unua leciono.

Gramatyka: Przedimek — Rzeczownik — Przysłówki — Czasownik (bezokolicznik i czas teraźniejszy).

Słownictwo: Przystawki: **mal-, bo-, ge-**. Wstawka: — **in-**, — Ćwiczenia.

1. Gramatyka. Gramatiko.

Przedimek. Artikolo.

W Esperancie istnieje tylko jeden przedimek (rodzajnik) i to oznaczony **la** na wszystkie rodzaje, liczby i przypadki (**gramatycznych rodzajów Esperanto nie rozróżnia**) a więc: **la** patro ojciec, **la** patroj ojcowie, **la** patrino matka, **la** patrinoj matki, **la** infano dziecko, **la** infanoj dzieci. Przedimka nieoznaczonego (nieokreślonego) Esperanto nie zna. Przedimka używa się, gdy jest mowa o osobach lub przedmiotach **znanych**; w wątpliwych wypadkach lepiej jest **nie** używać przedimka.

Rzeczownik. Substantivo.

Wszystkie rzeczowniki (bez względu na rodzaj) kończą się na **o**, czyli innymi słowy: rzeczowniki urabia się przez dodanie do źródłosłowu charakterystycznej końcówki **o**: **patr-o**, **patrin-o**, **infan-o**. Liczbę mnogą urabia się przez dodanie końcówki **j** — która z poprzedzającą samogłoską tworzy **jedną** zgłoskę: **patr-oj**, **patrin-oj**, **infan-oj**. Czwarte przypadki obu liczb tworzą się przez dodanie końcówek **n**: **patro-n**, **patrino-n**, **infano-n**, **patroj-n**, **patrinoj-n**, **infanoj-n**.

Wszystkie inne przypadki tworzą się przez dodanie odpowiednich przyimków tak, że deklinacja rzeczownika, odpowiadająca siedmiu przypadkom deklinacji w języku polskim przedstawia się w następujący sposób:

Liczba pojedyncza.		Liczba mnoga.	
Ununombro.		Multenombro.	
1.	la patro	1.	la patroj
2.	de la patro	2.	de la patroj
3.	al la patro	3.	al la patroj
4.	la patron	4.	la patrojn
5.	patro!	5.	patroj!
6.	per la patro	6.	per la patroj
7.	en la patro	7.	en la patroj.

Według powyższego wzoru, odmieniają się wszystkie rzeczowniki.

Przymiotnik. Adjektivo.

Przymiotniki urabia się, dodając do źródłosłowu charakterystyczną końcówkę **a** (bez względu na rodzaj) i odmieniają się analogicznie jak rzeczowniki tj.: w liczbie mnogiej przybierają końcówkę **j**, zaś w obu czwartych przypadkach końcówkę **n**: patr-**a** ojcowski, patrin-**a** macierzyński, infan-**a** dziecięcy, bon-**a** dobry; — więc:

Liczba pojedyncza. Ununombro.

1. la bona patro, patrino, infano
2. **de** la bona patro, patrino, infano

3. **al** la bona patro, patrino, infano
4.   la bonan patron, patrinon, infanon,
5.   bona patro, patrino, infano!
6. **per** la bona patro, patrino, infano
7. **en** la bona patro, patrino, infano.

Liczba mnoga. Multenombro.

1.   la bonaj patroj, patrinoj, infanoj
2. **de** la bonaj patroj, patrinoj, infanoj
3. **al** la bonaj patroj, patrinoj, infanoj
4.   la bonajn patrojn, patrinojn, infanojn
5.   bonaj patroj, patrinoj, infanoj!
6. **per** la bonaj patroj, patrinoj, infanoj
7. **en** la bonaj patroj, patrinoj, infanoj.

Według powyższego wzoru odmieniają się wszystkie przymiotniki.

Przysłówek. Adverbo.

Przysłówki urabia się przez dodanie do źródłosłowu charakterystycznej końcówki **e**: patr-**e** po ojcowsku, patrin-**e** po macierzyńsku, infan-**e** po dziecięcemu, bon-**e** dobrze.

Czasownik. Verbo.

Wyraz bezokoliczny tworzy się przez dodanie do źródłosłowu końcówki **i**: am-**i** kochać, est-**i** być, hav-**i** mieć.

Czas terażniejszy strony czynnej urabia się przez dodanie do źródłosłowu końcówki **-as** na

wszystkie osoby i obydwie liczby: la patro **amas** ojciec kocha, la patrino **amas** matka kocha, la infano **estas** bona dziecię jest dobre, la patroj **amas** la bonajn infanojn ojcowie kochają dobre dzieci.

II. Słownictwo. Vortfarado.

Słowa pojedyncze (części mowy) tworzy się w Esperancie przez:

a) dodanie do źródłosłów pojedynczych samogłosek (o, a, e, i) lub krótkich zgłosek np. as. O tem traktuje gramatyka.

b) łączenie dwóch wyrazów w jeden (słowa złożone); o tem będzie mowa później i

c) zapomocą przystawek i wstawek (Afiksoj).

Przystawki. Prefiksoj.

mal-oznacza przeciwieństwo: bona dobry, **mal**bona zły, forta mocny, **mal**forta słaby, feliĉa szczęśliwy, **mal**feliĉa nieszczęśliwy, granda wielki, **mal**granda mały, gaja wesoły, **mal**gaja smutny, dika gruby, **mal**dika cienki, permesi pozwolić, **mal**permesi zabronić, beni błogosławić, **mal**beni przeklinać, ami kochać, **mal**ami nienawidzić, espero nadzieja, **mal**-espero zwątpienie, junulo młodzieniec, **mal**junulo starzec, lumo jasność, **mal**lumo ciemność, bele pięknie, **mal**bele brzydko, supre na górze, **mal**supre na dole itd.

bo-oznacza powinowactwo z małżeństwa: frato brat, **bofrato** szwagier, filo syn, **bofilo** zięć, filino córka, **bofilino** synowa, patro ojciec, **bopatro** teść, parenca krewny, **boparenca** powinowaty itd.

ge- oznacza połączenie obojga płci: patro ojciec, **gepatroj** rodzice, mastro gospodarz, **gemastroj** oboje gospodarstwo, sinjoro pan, **gesinjoroj** oboje państwo, frato brat, **gefratoj** rodzeństwo (brat i siostra), edzo mąż, **geedzroj** małżeństwo (mąż i żona), fianĉo narzeczony, **gefianĉoj** narzeczeni, amiko przyjaciel, **geamikoj** przyjaciel i przyjaciółka, **gebofratoj** szwagrowie (szwagier i szwagrowa) itd.

Wstawki. Sufiksoj

-in — oznacza rodzaj żeński: patro ojciec, **patrino** matka, filo syn, **filino** córka, frato brat, **fratino** siostra, bopatro teść, **bopatrino** teściowa, amiko przyjaciel, **amikino** przyjaciółka, bovo wół, **bovino** krowa, kato kot, **katino** kotka, aglo orzeł, **aglino** orlica, koko kogut, **kokino** kura itd.

Ćwiczenia. Ekzercoj.

La familio.

1.

La familio estas granda. — La avo estas maljuna. — La kara patro kaj la juna filo estas gajaj. — La kuzoj kaj la nevoj legas. — La sinjoro havas birdon. — La knabo havas hundon. — La birdo kantas bone. — La infano skribas malbele. —

En la urbo kaj en la vilago estas homoj. — La onklo havas belajn florojn en ĝardeno. — Kiu venas al la patra domo? — La ĝardeno de la frato estas granda. — Homo kontenta kaj bona estas feliĉa. — La nepo iras al la avo. — La infano devas ofte legi kaj ne ĉiam ludi. — Rajdi sur leono estas danĝere. — Ĉu la amiko havas ankoraŭ la malgrandan birdon? Ne, la amiko havas nur hundon. — La knabo legas libron kaj la knabino skribas per la plumo.

2.

Dziadek jest stary. — Syn słuŝącej jest mały i brzydki. — Koń jest zwierzęciem wielkiem i pięknem. — Pies i kot są zwierzętami domowymi. — W ogrodzie są piękne kwiaty i wielkie drzewa. — Stryj daje małej kuzynce kwiaty. — Ojciec ma dobrych przyjaciół i uprzejmych sąsiadów. — Kto jest w domu? W domu jest tylko stara ciotka z małą siostrzenicą. — Czy ogród sąsiada jest wielki? Nie, ogród sąsiada nie jest wielki ale piękny. — Gdzie jest wielki kamień? Wielki kamień jest w ogrodzie dziadka pod drzewem. — Na polu sąsiada biega pies kuzyna. — Czy brat pisze do przyjaciółki? — Tak jest, brat pisze często do przyjaciółki. — Dzieci powinny kochać rodziców. — Czy babka już przychodzi? Jeszcze nie! — Złe dzieci są zawsze niezadowolone i nieszczęśliwe

i nie mogą się wesolo bawić. — Czem pisze siostra? Siostra pisze teraz ołówkiem.

3.

Ĉu la infanoj ludas en ĝardeno, fraŭlino? — Jes, sinjoro; la infanoj ludas gaje en granda ĝardeno sub belaj arboj. — Kia estas la vetero, knabo? La vetero estas hodiaŭ malbona kaj malvarma. — La onklino skribas kaj la nevinoj kuras kun la junaj knaboj en la vilaĝo. — Sur sablo ne povas kreski grandaj arboj. — Edzo kaj edzino estas geedzoj. — Ĉu la filino de la najbaro estas granda? Jes, sinjorino, la filino de la najbaro estas granda sed malbela. — Ĉu la feliĉaj gefianĉoj estas ankoraŭ en la ĝardeno de la maljuna kuzo? — Ne, fratino, la fraŭlino estas sola kaj la fianĉo estas ĉe najbaro. — Nur bonaj homoj povas esti kontentaj kaj gajaj. — Kie estas gesinjoroj N.? Gesinjoroj N. estas en urba ĝardeno kaj legas librojn. — La nepo skribas al la bona, maljuna avo. — La ĉevalo estas kun bovinoj sur kampo. — La kato kaj la hundo estas bonaj amikoj de la homo. — Ĉu la filino de servisto skribas ĉiam per plumo? Ne, la filino de servisto skribas ofte ankaŭ per krajono.

4.

Babka idzie ze szczęśliwymi narzeczonymi do sąsiada. — Młode kuzynostwo bawi się dzisiaj

z dziećmi w ogrodzie na wielkich kamieniach. — W ogrodzie bratowej rosną jeszcze piękne kwiaty i latają wesole ptaki. — Czy wnuki sąsiadki są dobre, panienko? Tak jest, panie, ale brzydkie i nieszczęśliwe. — Szwagier młodego sąsiada jest ojcem pięknego chłopca i dziewczynki. — Kto jest szczęśliwy? Dobrzy ludzie są nie zawsze szczęśliwi ale źli są zawsze smutni i nieszczęśliwi. — Dziecię bawi się ze starą służącą ciotki. — Mąż córki jest zięciem a żona syna jest synową. — Teściowie przychodzą dzisiaj do rodziców.

5.

La birdoj gaje flugas kaj kantas sur la grandaj arboj en ĝardeno. — La afabla avino estas kun la maljuna servistino kaj la junaj genepoj en la flora ĝardeno. — Bela estas hodiaŭ la vetero kaj varma. — Dum la avino legas, la malgrandaj knaboj kaj knabinoj kuras kontente sur la sablo kaj ludas kun la hundo kaj la kato. — Nun venas la karaj ĝepatroj kun la parencoj: geavoj, onkklinoj, bofratinoj, kuzinoj kaj kuzoj. — Ĉu granda familio ne estas bela societo? Kun kiu iras la ĝefratoj hodiaŭ al la bopatrino? La ĝefratoj iras al la bopatrino kun gekuzoj.

Słówka. Vortoj.

famili-o rodzina
av-o dziad

kuz-o kuzyn
fianĉ-o narzeczony

patr-**o** ojciec
 fil-**o** syn
 frat-**o** brat
 nep-**o** wnuk
 onkl-**o** stryj, wuj
 nev-**o** siostrzeniec, bratanek
 infan-**o** dziecię
 parenc-**o** krewny
 servist-**o** służący
 najbar-**o** sąsiad
 societ-**o** towarzystwo
 amik-**o** przyjaciel
 hund-**o** pies
 kat-**o** kot
 čeval-**o** koń
 bov-**o** wół
 bird-**o** ptak
 kok-**o** kogut
 flor-**o** kwiat
 arb-**o** drzewo
 šton-**o** kamień
 sabl-**o** piasek
 garden-**o** ogród
 kamp-**o** pole
 plum-**o** pióro
 krajon-**o** ołówek
 pov-**i** módz
 dev-**i** musieć
 kresk-**i** rosnać
 ir-**i** iść
 don-**i** dawać
 kurag-**i** odważyć się
 leg-**i** czytać
 skrib-**i** pisać

est-**i** być
 hav-**i** mieć
 edz-**o** małżonek
 vir-**o** mąż
 hom-**o** człowiek
 sinjor-**o** pan
 knab-**o** chłopiec
 fraül-**o** kawaler (nie żonaty)
 best-**o** zwierzę
 libr-**o** książka
 dom-**o** dom
 vilag-**o** wieś
 urb-**o** miasto
 provinc-**o** prowincya
 veter-**o** pogoda, powietrze
 grand-**a** duży, wielki
 bon-**a** dobry
 jun-**a** młody
 bel-**a** piękny
 varm-**a** ciepły
 gaj-**a** wesoły
 felič-**a** szczęśliwy
 kontent-**a** zadowolony
 kar-**a** drogi
 afabl-**a** uprzejmy
 sol-**a** sam, jedyny
 al do
 en w
 sur na
 sub pod
 če przy, u
 de od
 kun z
 dum podczas, podczas gdy

kant-**i** spiewać
 lud-**i** bawić się, grać
 kur-**i** biec
 ven-**i** przybywać
 flug-**i** latać
 permes-**i** pozwalać
 kiu kto, który
 kio co
 kia jaki
 kie gdzie
 kiel jak
 tiu ten, ów

kaj i, a
 sed lecz, ale
 jes tak, tak jest
 ne nie
 nur tylko
 čiam zawsze
 ankorau jeszcze
 ankaü także
 hodiaü dzisiaj
 baldaü wkrótce, wnet
 ofte często
 ču czy

Druga lekcyja. Dua leciono.

Gramatyka: Zaimki osobowe i dzierzawcze. — Apostrof. — Da

Słownictwo: Wstawki: - et, - eg-, -an -, Cwiczenia.

1. Gramatyka, Gramatiko.

Zaimki osobowe i dzierzawcze. Pronomoj personaj kaj posedaj.

Licz. poj. Unun.

ja mi
 ty (ci)
 on li
 ona ši
 ono gi

Licz. mn. Mult.

my ni
 wy, ty, pan, pani itp. vi
 oni, one ili
 się (zwrotny) si
 nieosobowe oni

W mowie potocznej bardzo rzadko używa się zaimka **ci**; mówiąc do drugiej osoby używa się **vi**; **vi** zastępuje polskie pan, niemieckie Sie, itd.

Li używa się na oznaczenie rodzaju męskiego u osób i zwierząt, a **ŝi** na oznaczenie takiegoż rodzaju żeńskiego.

Ĝi używa się, gdy jest mowa o rzeczach, zwierzętach w ogólności i wreszcie o osobach, których rodzaj jest nam nieznany.

la-suno słońce, **ĝi** estas granda ono jest wielkie, la arbo drzewo, **ĝi** havas belan kreskon; la hundo pies, **ĝi** estas fidela (tu jest mowa o psach w ogólności nie zaś specjalnie o psu (samcu).

Ili odnosi się do obydwu rodzajów, tak osobowego jak i rzeczowego.

Si odnosi się zawsze do podmiotu zdania: li, ŝi, ĝi, ili, (oni) lavas **sin** on, ona, ono, oni (one), myje (myją) się, w odróżnieniu od li lavas **lin** on myje go (kogoś trzeciego).

Z a i m k i d z i e r ż a w c z e tworzy się przez dodanie do zaimków osobowych końcówki przymiotnikowej **a**: mia mój, (cia twój), lia jego, ŝia jej, ĝia jego, nia nasz, via, twój, wasz, pański itd. ilia ich, sia swój (zwrotny).

Sia podobnie jak i si odnosi się zawsze do podmiotu zdania i z reguły do trzeciej osoby, do pierwszych dwóch osób bardzo rzadko: la patro estas kun **sia** filo kaj kun **siaj** amikoj ojciec jest ze swoim synem i ze swoimi przyjaciółmi (przyjaciele ojca!); la patro estas kun **sia** filo kaj kun **liaj** amikoj ojciec jest ze swoim synem i jego

przyjaciółmi (przyjaciele syna); la patrino skribas, ke **sia** filo estas bona, kaj ke **lia** infano estas granda matka pisze, że jej (matki) syn jest dobry i że jego (syna) dziecię jest wielkie.

Zaimki dzierżawcze odmieniają się jak przymiotniki.

Odmiana zaimków osobowych jest zupełnie podobną do odmiany rzeczowników:

mi, (ci), li, ŝi, ĝi, ni, vi, ili

de mi, (ci), li, ŝi, ĝi, ni, vi, ili

al mi, (ci), li, ŝi, ĝi, ni, vi, ili

min, (cin), lin, ŝin, ĝin, nin, vin, ilin

mi!, (ci!), li!, ŝi!, ĝi!, ni!, vi!, ili!

per mi, (ci), li, ŝi, ĝi, ni, vi, ili

en mi, (ci), li, ŝi, ĝi, ni, vi, ili.

Oni (nieosobowe) jest nieodmienne: oni rakontas povas, oni diras, ke... mówią, że...

Polskie sam tłumaczy się przez **mem** (nie odmienne!), którego nie należy mieszać z **sol**a sam: mi skribas **mem** ja piszę sam, tj. ja piszę własnoręcznie a nie kto inny; mi skribas **sol**a ja piszę **sam**, tj. nikt inny oprócz mnie nie pisze.

T e n s a m znaczy **sama** i odmienia się jak przymiotnik.

Apostrof. Apostrofo.

Przedimka **la** można używać także w skróconej formie **l'** a to:

a) po przyimkach zakończonych na samogłoskę: de l' patro ojca, je l' vespero wieczorem,

b) przed wyrazami rozpoczynającymi się od samogłoski: l' amiko przyjaciel, l' avarulo skąpiec

c) w wyrażeniach jak: dank'al Dio dzięki Bogu itd.

W poezyi każda końcówka samogłoskowa może być apostrofowaną (wyrzuconą).

Da.

Po wyrażeniach oznaczających miarę, wagę, w ogóle jakąś ilość, część z całości kładzie się **da** zamiast **de** (drugi przypadek udziałowy genitivus partitivus): iom **da** pano nieco chleba, peco **da** pano kawałek chleba, kilogramo **da** sukero kilogram cukru, metro **da** tolo metr płótna, glaso **da** akvo szklanka wody, glaseto **da** vino, kieliszek wina (glaseto **de** vino kieliszek od wina, używany na wino), mi vidas kelke (multe) **da** homoj widzę kilku (wiele) ludzi; można także powiedzieć: mi vidas kelkajn (multajn) homojn.

II. Słownictwo. Vortfarado.

Wstawki. Sufiksoj.

-**et**- oznacza zdrobniałość (eta drobny): tablo stół, tableto stolik, knabo chłopiec, knabeto chłopczyk, filino córka, filineto córeczka, arbaro las, arbareto lasek, varma ciepły, varmeta letni, dormi

spac, dormeti drzemać, kanti spiewać, kanteti nu-
cić, iom trochę, iomete troszeczkę itd.

-**eg-** oznacza zwiększenie, wzmocnienie poję-
cia: por~~do~~ drzwi, por**dego** brama, pafilo strzelba,
paf**ilego** armata, varma ciepły, varm**ega** gorący,
granda wielki, grand**ega** ogromny, tre bardzo, tre**ege**
niezmiernie, ridi śmiać się, ride**gi** zanosić się od
śmiechu itd.

-**an-** oznacza przynależność (ano członek):
regno państwo, regn**ano** obywatel, urbo miasto,
urb**ano** mieszczanin, vilago wieś, vilag**ano** wieśniak,
šipo okręt, šip**ano** majtek, Kristo Chrystus, Kri-
st**ano** chrześcijanin, gimnazio gimnazyum, gimna-
z**iano** gimnazyasta, partio stronnictwo, part**iano**
stronnik, societo - societ**ano**, klubo - klub**ano** itd.

Ćwiczenia. Ekzercoj.

La homa korpo.

1.

Kia belega knabineto! Ŝi havas nigrajn ha-
rojn, rugajn vangojn kaj bluajn okulojn. Ni havas
karnon kaj haŭton sur niaj ostoj. Tiu lama viro
estas malfeliĉega, liaj piedoj estas malfortaj, li ne
povas kuri, li marŝas malrapide. Oni tro ofte aŭs-
kultas la voĉon de la malbono kaj oni estas surda
por la parolo de la vero. Kiom da infanoj havas
via juna najbarino? Ŝi havas du beletajn knabojn,
ili gajege ludas kaj kuras.

Multege da homoj ne volas aŭdi la veron. Ĉu vi estas urbano aŭ vilagano? Ni estas Parizanoj kaj tiu sinjorino estas Lvovanino. Li parolas bonege, kaj liaj paroloj tuŝas la koron. Multe da personoj (multaj personoj) ploregas, kiam ili lin aŭskultas. Kie estas mia hundo? Ĝi estas en la ĝardeno kun la infanoj de nia servisto.

2.

Czy to jest prawa ręka czy lewa? To jest prawa ręka.— Z uciechą słucham bardzo pięknego głosu (czw. przyp.) waszej uprzejmej sąsiadki. — Ona bardzo pięknie nuci. — Kto jest ów stary człowiek z białą brodą? To jest dziadek naszej służącej, przyjacielu. — On słyszy tylko, gdy się mówi bardzo głośno, on jest trochę głuchy. — Czy twoi szwagrowie i ich córka są weseli i kiedy do was przychodzą? Nie mogę ci tego naprawdę powiedzieć. — Ta wieśniaczka jest bardzo nieszczęśliwą, jej dzieciątko jest kaleką, ono jest głuche, ono zawsze płacze, gdy (ono) nie jest na rękach (tłum. ramionach) swej matki.

3.

La membroj, kruroj kaj brakoj de ilia fileto estas mallongaj. — La vilaganoj ofte parolas malrapide kaj tro laŭte. — La patrino iras kun sia filo kaj kun lia fianĉino al gesinjoroj K. — Mi

kredas, ke la hodiaŭa vetero estas ne varma sed varmega.—La knabo de via najbaro havas nigrajn okulojn kaj ruĝajn harojn, li ne estas bela sed ankaŭ ne malbela, li estas beleta. — La filineto de la vilaĝano iras al sia avino; ŝi marŝas rapidege, ŝi eĉ kuras. La bona patrino aŭdas kontente la karan voĉon de siaj infanetoj. — La granda hundo ne havas buŝon sed buŝegon, ne piedojn sed piedegojn. — La knabineto kuras, kaj ŝiaj vangoj estas nun ruĝaj. — La onklino kisas sian nevinton sur la frunto kaj sur la kolo, kaj la infaneto estas kontentega kaj ridegas. — La patro parolas kun sia filino kaj kun ŝiaj amikinoj. — Li amas nur sin mem, kaj ili amas nur sin mem. — Ni havas jam longe la saman serviston. — Kiu estas kun lia kuzino? Ŝi estas sola en ĝardeno.

4.

Czerwona krew krąży (kuri) w naszym ciele. — Kuzynka naszego szwagra ma niebieskie oczy, małe uszka, ładne usta i bardzo piękne zęby; jej włosy są brunatne a jej brwi i rzęsy są czarne. — Mówią, że ciemny syn naszego sąsiada śpiewa bardzo pięknie. — Pazury zwierząt i wielkich ptaków są wielkie i mocne. — Dzieci mieszczanina bawią się w ogrodzie swojego ojca. — Człowiek ma tylko dwie ręce i dwie nogi.— Ten chłopiec nie ma dobrego wyglądu (vido); jego wargi nie są

czerwone lecz białe a kolor jego twarzy jest blady. Jego ręce są zanadto długie; on niema rąk lecz lapy. — Ho! ciebie nie kochają ludzie, bo ty kochasz tylko siebie samego. — Czy siostra myje się w swoim pokoju, czy w pokoju swej kuzynki? — Gdzie jest twoja rodzina? Rodzice z siostrą są u wuja a babka jest sama w domu.—Ja daję tylko jej samej książki.

La sentoj de l' homo.

La homo havas kvin sentojn. Li (tu, można także powiedzieć **gi**, bo jest mowa o ludziach bez względu na płeć) aŭdas per la oreloj, vidas per la okuloj, flaras per la nazo, gustumas per la buŝo kaj palpas per la fingroj de siaj manoj. Ni parolas per la lango, la lipoj, la dentoj kaj la laringo. Ni rimarkas, ke la homo havas du orelojn por aŭskulti kaj du okulojn por vidi, sed li havas nur unu buŝon por paroli. Tro multe da (multaj homoj) homoj estas surdaj aŭ blindaj kaj, malfeliĉe (tłum. na nieszczęście!) tro malmultaj, ofte, estas mutaj! Kiom da sentoj ~~h~~avas, vi, mia knabeto? Mi havas same, kiel la aliaj homoj kvin sentojn. Kiel vi aŭdas (per kio vi aŭdas), ĉu per la okuloj? Ho, ne! Oni aŭdas per la oreloj. — Kiel legas la blindaj homoj? Ili legas per la palpo de siaj fingroj. Kapo estas parto de l' homa korpo.

Słówka. Vortoj.

korpo ciało	ungo paznokieć
haŭto skóra	laringo krtań
karno mięso (ciało)	busto biust
viando mięso (do jedz.)	brusto piers
osto kość	koro serce
sango krew	flanko strona
kapo głowa	ventro brzuch
haro włos	kruro goleń
barbo broda	genuo kolano
vizaĝo twarz	piedo noga
mieno mina (tucha)	parto część
brovo brew	sento zmysł, uczucie
frunto czoło	voĉo głos
okulo oko	ĝojo radość
oreĵo ucho	koloro barwa
vango policzek	ĉambro pokój
nazo nos	blanka biały
buŝo usta	nigra czarny
lipo warga	bruna brunatny
dento ząb	ruĝa czerwony
dentokarno dziąsło	verda zielony
lipharo wąs	flava żółty
okulharo rzęsa	blua niebieski
vanĝharo bokobroda	pala błądy
lango język (organ mowy)	kripla kaleka
mentono podbródek	blinda ślepy, ciemny
kolo szyja	surda głuchy
membro członek	muta niemy
ŝultro plecy	lana kulawy
brako ramię	lamiri kuleć
mano ręka	forta mocny
ŝingro palec	rapida szybki

longa długi		diri powiedzieć
larga szeroki		ridi śmiać się
alta wysoki		kisi całować
profunda głęboki		kredi wierzyć
vera prawdziwy		marši kroczyć, maszerować
diversa rozmaity		lavi myć, prać
alia inny		unu jeden
multe albo	} wiele,	du dwa
multe da		} liczny
laūte głośno		kvin pięć
dekstre na prawo		kiom (da) ile
rimarki spostrzegać		per zapomocą, przez
paroli mówić		ke że
vidi widzieć		por dla, aby
aūdi słyszeć		kiam kiedy, gdy
aŭskulti słuchoć		ĉar ponieważ
flari wachać		se jeżeli
gustumikosztować (o smaku)		aŭ albo
palpi macać, czuć		tro zanadto
tuŝi dotykać, wzruszać		eĉ nawet
		ho! och, ach!

Trzecia lekcya. Tria leciono.

Gramatyka: Liczebniki. — Czwarty przypadek.

Słownictwo: Wstawki: -aj-, -ec-, -id-. Ćwiczenia. —

I. Gramatyka. Gramatiko.

Liczebniki. Numeraloj. (Nombroj).

Liczebniki główne (numeraloj fundamentaj) są:

- (1) unu, (2) du, (3) tri, (4) kvar, (5) kvin,
 (6) ses, (7) sep, (8) ok, (9) naŭ, (10) dek, (11)
 dek-unu, (12) dek-du... (20) dudek, (21) dudek

unu... (30) tridek, (40) kvardek, (50) kvindek... (100) cent, (1000) mil: du mil kvarcent kvindek sep (2457).

Liczebniki główne są nieodmienne.

Przez **unu** tłumaczy się także polskie „pewien“ (zaimek nieozn.) i wtedy odmienia się: unuj legas aliaj skribas — jedni czytają, drudzy piszą.

Liczebniki rzeczownikowe (n. substantivaj) tworzy się przez dodanie końcówki rzeczownikowej **o**: unuo jednostka, duo dwójka, deko dziesiątka, dekduo tuzin, sesdeko kopa.

Liczebniki porządkowe (n. ordaj) tworzy się przez dodanie końcówki przymiotnikowej **a**: unua pierwszy, dua drugi, tria trzeci, deka dziesiąty, dek-kvara czternasty, tricent-sesdek-kvina (365).

Liczebniki przysłówkowe (n. adverbaj) tworzy się przez dodanie końcówki przysłówkowej **e**: unue po pierwsze, due po drugie, trie po trzecie, dek-kvine po piętnaste.

Liczebniki ułamkowe (n. nombronaj) tworzy się przez dodanie wstawki **-on-** i końcówki **o**, **a** lub **e**: duono połowa, duona połowiczny, duone połowicznie, triono trzecia część ($\frac{1}{3}$), kvarono czwarta część ($\frac{1}{4}$), tridekono ($\frac{1}{30}$), tricent-sesdek-sesono ($\frac{1}{366}$).

Liczebniki wielorakie (n. multoblaj) tworzy się przez dodanie wstawki **-obl-** i koń-

cówki j. w.: unu**obla** pojedynczy, unu**oble** pojedyn-
czo, du**obla** podwójny, tri**obla**, potrójny.

Liczebniki zbiorowe (n. kolektaj) tworzy się przez dodanie wstawki -**op**- i koń-
cówki j. w.: du**opo** dwoje, du**opa**, dwojaki, du**ope**
we dwoje, tri**ope** we troje, kvar**ope** we czworo.

Liczebniki podziałowe (n. disdivi-
daj) tworzy się zapomocą słówka **po**: **po** unu po
jednemu, **po** dek po dziesięć, **po** cent, po sto.

Liczebniki iloraki (n. multfojaj) two-
rzą się wreszcie przez dodanie wstawki -**foj**-
(fojo raz): unu**foje** raz, du**foje** dwa razy, dek**foje**
dziesięć razy. Wyrażenie „pewnego razu, raz“ tłu-
maczy się przez „unu fojon“ albo unufoje“ albo
„foje“.

Byłem u ciebie dwa razy można przetłuma-
czyć: mi estis ĉe vi dufoje albo du fojojn albo
du da fojoj; dufoja dwurazowy, pierwszym razem
unuan fojon albo unuafoje.

Czwarty przypadek. Akuzativo.

Czwartego przypadku używa się:

1) po słowach czynnych przechodnich (prze-
dmiot bliższy): mi havas la libron mam książkę,
mi ne havas libron nie mam książki.

2) na oznaczenie kierunku: Kien vi iras?
dokąd idziesz? Mi iras (en) ĝardenon idę do ogro-
du, mi veturas Parizon jadę do Paryża, muso ku-

ras sub la lito mysz biegnie pod łóżkiem: muso kuras sub litoⁿ mysz biegnie pod łózko, kato saltis sur tabloⁿ kot skoczył na stół, birdo flugis en ĉambroⁿ ptak wleciał do pokoju itd.

3) Na oznaczenie daty: dziesiątego marca la dekanⁿ (tagon) de marto.

4) Na oznaczenie trwania czynności: Mi restas en vilaĝo tri tagojⁿ pozostanę na wsi trzy dni.

5) Na oznaczenie miary, ceny, wagi itd.: arbo alta dudek metrojⁿ drzewo wysokie 20 metrów, la libro kostas ses kronojⁿ książka kosztuje sześć koron, sukero pezas du kilogramojⁿ, cukier waży dwa kilogramy.

Tu należą także zwroty: domoⁿ do domu, hejmenoⁿ do siebie, dekstreⁿ na prawo, flankenⁿ!, na bok! antaŭeⁿ! naprzód! itd.

II. Słownictwo Vortfarado.

Wstawki. Sufiksoj.

- **aj** - oznacza przedmiot posiadający pewną właściwość konkretną lub przedmiot zrobiony z pewnego materiału: fluida płynny, fluida^{aj}o płyn, malnova stary malnova^{aj}o starzyzna, meblo mebel mebla^{aj}o umeblowanie, tolo płótno tola^{aj}o bielizna, ovo jaje, ova^{aj}o jajecznicza, viando mięso, vianda^{aj}o potrawa mięsna, bovido ciele boida^{aj}o cielecina, supre na g'rze, supra^{aj}o powierzchnia, sub pod suba^{aj}o podszewka, fotografi fotografować, fotografa^{aj}o, fotografia itd.

-ec- oznacza przymiot jakiejś rzeczy w znaczeniu oderwanem (abstrakcyjnym); (**eco** przymiot) amiko przyjaciel, amik**eco** przyjaźń, bela piękny, be**l**eco piękność, bona dobry bon**eco** dobroć, malsaga głupi, malsag**eco** głupota, alta wysoki, alte**co** wysokość, riĉa bogaty, riĉ**eco** bogactwo (rzeczow. w języku polskim na: — **ć** — **ość** — **stwo** — **ctwo**.)

-id- oznacza potomstwo (**ido** potomek, dziecię): reĝo król reĝ**id**o królewicz, Izraelo Izrael, Izrael**id**oj Izraelici, ĉevalo koń ĉeval**id**o źrebię, hundo pies hund**id**o szczenię, bovo wół bov**id**o cielę, koko kogut, kok**id**ino kokoszka, aglo orzeł agl**id**o orle i t. d.

Ćwiczenia. Ekzercoj.

Tempo -- Ago — Saneco.

1.

Ĉu vi konas la hodiaŭan novajon? Jes. Oni diras en nia urbo, ke ducent personoj (aŭ: ducent da personoj, aŭ: ducento da personoj) estas grave malsanaj je febro kaj kapdoloro. — Saneco kaj fortikeco estas du bonaj ecoj. — Kia malbonaĵo! — La Izraelidoj estas idoj de Izraelo. — Bonan tagon, amiko! Kiel vi fartas? Mi tre bone fartas, koran dankon. — Ni deziras al vi bonan farton (aŭ: bonfarton). — Dektri viroj kaj naŭ virinoj venas hodiaŭ vespere je oka horo nian urbeton. — Kioma horo estas? Estas kvarono post

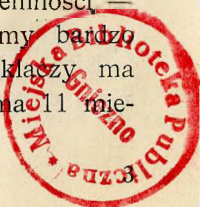

la kvina (aŭ: kvarono de la sesa; aŭ: la kvina 15). Estas dudek minutoj post la oka, (aŭ dudek minutoj de la naŭa, aŭ: la oka 20). — Unu minuto estas sesdekono de horo kaj unu horo dudek kvarono de tago. — Sep kaj kvin faras dek du. — Dekoble kvar estas kvardek. — Kvinoble dudek kvar estas cent dudek. Dimanĉe (aŭ: dimanĉon) ni iras ĉiam kvinope sed lunde (aŭ: lundon) nur triope.

Kiom faras deksep kaj naŭ? Ĝi faras dudek ses. — Kiom estas duoble ses? Ĝi estas dekdu. — Kiom faras triono de naŭ? Ĝi faras (estas) tri. — Trian fojon mi venas jam al li kaj mi ne trovas lin. — Lvovo, la 16an de marto.

2.

Dokąd pan idzie? Idę do Lwowa. Jak długo (ile czasu) chodzisz rano? Często jedną nawet dwie godziny a wieczorem idę zawsze o siódmej godzinie do mojego wuja. Mamy dzisiaj 23 lutego 1906. — Mój brat idzie 15-go sierpnia do Paryża i zostaje tam trzy miesiące. — Dwa metry sukna kosztują 8 koron. — Mogę to powiedzieć po esperancku (esperante aŭ en Esperanto). — 135. — 222. — 589. — 710. — 1543. — 173,894. — Cielęcina jest białym mięsem. — Jego uprzejmość jest wielka. — On robi mi często przyjemności. — Dobroć i uprzejmość twego ojca znamy bardzo dobrze. — Żrebię od karej (czarnej) kładzą ma dziewięć miesięcy, a żrebię od białej ma 11 mie-

sięcy. — Nasza sąsiadka ma dużo kogutów, kur i kurcząt; szczególnie jej kokoszki są bardzo duże i piękne.

3.

Unu tago estas tricent sesdek kvinono aŭ sesono de jaro. — Kioma horo estas nun? Estas la unua, — kvarono post la dua (aŭ: la dua 15), duono de la tria (aŭ: dua 30), tri kvaronoj post la tria (aŭ: la tria 45, aŭ: tri kvaronoj de la kvara), — dudek minutoj post la kvara (aŭ: de la kvina, aŭ: la kvara 20). — La trankvileco de via vilago en somero estas tre agrabla. — Knabino, kiar agon vi havas? Mi havas sep jarojn (aŭ: mi estas sepjara). — Kvardek ses kaj kvindek du faras (aŭ: estas) naŭdek ok. — Nia patrino ne fartas tre bone nun, ŝi havas febron jam de (od) du semajnoj. — Kian daton ni havas hodiaŭ? La kvinan de januaro. — Unu malgranda bovido kostas en vintra sezono sesdek kronojn. — Sepoble kvin estas (aŭ; faras) tridek kvin. — Nokte la policanoj en Londono ĉiam iras duope. — Eifel-turo estas alta tricent metrojn. — La ĉirkaŭaĵo de nia urbo estas tre verda en printempo (printempe).

4.

Miesiąc jest 12-tą częścią (albo $\frac{1}{12}$) roku, tydzień 4-tą częścią (albo $\frac{1}{4}$) miesiąca a dzień 7-mą częścią (albo $\frac{1}{7}$) tygodnia. — Tamta wieża

jest wysoka 1150 metrów. — Tamta wieża ma 1150 metrów wysokości. — Ile jest 8 razy 17? Jest 136. — O której godzinie przyjeżdżają twoi szwagrostwo? O godzinie 5³/₄. — Powierzchnia owego kamienia jest wieka. — Mój brat ma dwie korony, ja mam trzy razy tyle (trzykrotność). — My przychodzimy w trójkę, mój przyjacielu. Czy jesteś niezadowolony? Nie, sąsiedzie; lecz ja mam tylko pół kury a to jest zanadto mało, gdy jest nas czworo (jesteśmy w czwórce). — Jego choroba nie jest ciężką, jednak on ma często ból głowy. — Jaki wiek ma źrebię sąsiada? Ono ma dwa lata. — Ta bransoleta pani kosztuje 750 koron.

La homa vivo kaj la sezonoj.

Oni povas kompari la homan vivon kun la kvar sezonoj. Se la agrabla printempo estas la aĝo de la gaja infaneco aŭ de la sana juneco, la bela kaj varma somero estas tiu de la vira forteco. En la trankvila aŭtuno ni vidas la tempon de matureco ankoraŭ forta, sed rapidege venas la maljuneco, vintro malgaja kaj malvarma de la vivo.

Ni povas ankaŭ kompari la vivon kun la tago: la mateno estas la infaneco, la tagmezo la matureco kaj la vespero la maljuneco; baldaŭ venas la nokto, eterna dormado.

De la naskiĝo ĝis la morto, de la unua tago de l' vivo ĝis la lasta, ne paŝas, sed kuras, eĉ flugas la homa vivo; ĝi estas nur mallonga, febra sonĝo.

Słówka. Vortoj.

tempo czas
 momento moment, chwila
 horo godzina
 minuto minuta
 sekundo sekunda
 tago dzień
 nokto noc
 mateno poranek
 vespero wieczór
 semajno tydzień
 lundo poniedziałek
 mardo wtorek
 merkredo środa
 ĵaŭdo czwartek
 vendredo piątek
 jaro rok
 sabato sobota
 dimanĉo niedziela
 sezono pora roku, sezon
 printempo wiosna
 somero lato
 aŭtuno jesień
 vintro zima
 dato data
 aĝo wiek
 vivo życie
 morto śmierć
 dormo sen
 dormado spanie
 songo sen (od śnić)
 febro febra
 doloro ból

mezo środek (czegoś)
 metro metr
 drapo sukno
 rigardi wyglądać, patrzeć
 plori płakać
 kosti kosztowne (o cenie)
 kompari porównywać
 morgaŭ jutro
 hieraŭ wczoraj
 frue wcześniej
 jam już
 interne wewnątrz
 monato miesiąc
 januaro styczeń
 februaro luty
 marto marzec
 aprilo kwiecień
 majo maj
 junio czerwiec
 julio lipiec
 aŭgusto sierpień
 septembro wrzesień
 oktobro październik
 novembro listopad
 decembro grudzień
 polico policja
 turo wieża
 ĉirkaŭmano bransoleta
 lasta ostatni
 trankvila spokojny
 alta wysoki
 sana zdrów

eterna wieczny
 nova nowy
 matura dojrzały
 pura czysty
 agrabla przyjemny
 grava ważny, poważny,
 ciężki
 meti kłaść
 naskigi rodzić się
 mangi jeść
 kuraci leczyć

farti powodzić się
 ekstere zewnątrz
 supre na górze
 ċirkaŭ około, wkoło
 precipe szczególnie
 almenaŭ przynajmniej
 tre bardzo
 ģis aż, aż do
 je przyimek mający rozmaite znaczenia (zobacz przyimki!)

Czwarta lekcya. Kvara leciono.

Gramatyka: Czasownik: formy pojed. str. cz. i strona bierna.

Słownictwo: Wstawki -ar-, -ej-, -er-. — Ćwiczenia.

I. Gramatyka. Gramatiko.

Czasownik. Verbo.

Czasowniki w trybie bezokolicznym (infinitivo) kończą się zawsze na **-i**: am-**i** kochać.

Czas terażniejszy (l'estanta tempo) str. czyn. urabia się przez dodanie końcówki **-as** na wszystkie osoby i liczby, które rozpoznaje się tylko przez dodany zaimek osobowy, a więc:

mi	}	amas
vi		
li, ŝi, ĝi, oni		
ni		
vi		
ili		

ja	}	kocham . . . . kochają
ty		
on, ona, ono		
my		
wy		
oni		

Czas przeszły (t. l'estinta) tworzy się przez dodanie końcówki **-is**: mi **amis** kochałem, ili **amis** kochali (kochali).

Czas przyszły (t. l'estonta) tworzy się przez dodanie końcówki **-os**: mi **amos** będę kochał, ili **amos** oni (one) będą kochali (-ły).

Zaimka osobowego nie kładzie się tylko przy słowach nieosobowych: pluvas deszcz pada, ton-dras grzmi, fulmas błyska się, okazas zdarza się, šajnas zdaje się.

Tryb warunkowy (la kondiça modo) urabia się przez dodanie końcówki **-us**: mi **amus** kochałbym, ili **amus** oni (one) kochaliby (-łyby).

Tryb rozkazujący i życzący (la ordona kaj dezira modo) tworzy się przez dodanie końcówki **-u**: amu! kochaj! ši amu! niech ona kocha! vi amu! kochajcie! ili amu! niech oni (one) kochają!

Imiesłów czyn. cz. teraz. (participo aktiva de l'estanteco) urabia się przez dodanie końcówki **-ant-**: **amante** kochając, **amanta** kochający.

Imiesłów czyn. cz. przeszł. (part. akt. de l'estinteco) urabia się przez dodanie końcówki **-int-**: **aminte** kochawszy (pokochawszy), **aminta**, który kochał.

Imiesłów czyn. cz. przyszł. (part. ak. de l'estonteco) urabia się przez dodanie końcówki **-ont-**: **amonte** mając kochać, **amonta** mający kochać, który będzie kochał.

Imiesłów bierny cz. teraz. (part. pasiva de l'est.) urabia się przez dodanie końcówki **-at-a**: **amata** kochany.

Imiesłów bierny czasu przeszł. (part. pas. de l'estint). urabia się przez dodanie końcówki **-it-a**: **amita** ukochany, który był kochany.

Imiesłów bier. cz. przyszł. (part. pas. de l'estont.) urabia się przez dodanie końcówki **-ot-a**: **amota** mający być kochanym, który będzie kochanym.

Stronę bierną (pasivo) urabia się przez połączenie słówka **esti** (jedyne go słówka pomocniczego w Esperancie) z odpowiednim imiesłowem biernym:

mi, vi, li, ŝi, ĝi, oni, ni, vi, ili

estas amata (aj) jestem . . . są kochany...
kochani

- estas amita (-aj)** byłem . . . . byli pokochany...
pokochani
- estas amota (-aj) *** mam być . . . mają być kochany...
kochani
- estos amata (-aj)** będę . . . . będą kochany...
kochani
- estos amita (-aj)** będę , . . . będą pokochany...
pokochani
- estos amota (=aj)** muszę być . . . muszą być po-
pokochani [kochany,...
- estis amata (-aj)** byłem . . . . byli kochany,...
kochani
- estis amita (-aj)** byłem był . . . . byli pokochany,...
pokochani
- estis amota (-aj)** miałem być . . . . mieli być poko-
pokochani [chany,...
- estus amata (-aj)** byłbym . . . . byłiby kochany,..
kochani
- estus amita (-aj)** byłbym był . . . . byłiby byli ko-
kochani [chany,...
- estus amota (-aj) *** miałbym być . . . . miałiby być
kochani kochany,....

---

*) Form tych używa się bardzo rzadko; w ogóle w Esperancie używa się zawsze form najprostszycch, chyba, że konieczność wymaga użycia form złożonych dla dokładnego określenia stosunku czynności.

- estu amata (-aj)** bądź . . . . . niech będą ko-
kochani [chany,...
- estu amita (-aj)** bądź . . . . . niech będą po-
pokochani [kochany,...
- estu amota (-aj)** bądź . . . . . bądźcie tymi,
[których mają pokochać.

Przyimek **przez** tłumaczy się przez **de**.

La domo estas konstruata (konstrui budować)
dom jest budowany = budują dom, la domo estas
konstruita dom jest zbudowany, la domo estas
konstruota dom ma być budowany = mają bu-
dować dom.

La domo estis konstruata dom był budowa-
ny, la domo estos konstruata mają zamiar budować
dom. Ĝi estos **de** mi pagota (paci płać) będzie
(musi być) przezemnie zapłaconem.

II. Słownictwo. Vortfarado.

Wstawki. Sufiksoj.

-ej- oznacza miejsce, gdzie się jakaś czynność
odbywa: preĝi modlić się, preĝejo kościół, lerni
uczyć się, lernejo szkoła, kuiri gotować, kuirejo
kuchnia, bani kąpać się, banejo łaźnia, promeni
przechadzać się, promenejo miejsce przechadzki,
societo towarzystwo, societejo miejsce (lokal) to-
warzystwa, ĉevalo koń, ĉevalejo stajnia na konie,
dormi spać, dormejo sypialnia.

-ar- oznacza zbiór czegoś (aro zbiór): arbo drzewo, ar**ar**o las, vorto slovo, vort**ar**o słownik, ŝtupo stopień, ŝtup**ar**o schody, bruto bydlę, brut**ar**o trzoda, stado, militisto żołnierz, militist**ar**o wojsko i t. d.

-er- oznacza częśćkę całości lub pojedynczy przedmiot (ero częśćka): mono pieniądz, mon**er**o moneta, sablo piasek, sabl**er**o ziarnko piasku, hajlo grad, hajl**er**o ziarnko gradu, greno zboże, gren**er**o ziarnko, fajro ogień, fajr**er**o iskra, polvo kurz, polv**er**o ziarnko kurzu, pyłu i t. d.

Ćwiczenia. Ekzercoj.

Loĝejo.

1.

Ĝi multe amis nian kampodometon: nun ĝi estas detruita. — Vi dormos la proksiman nokton en la kurtena lito. — Ĉu li ne dezirus manĝi viandaĵon? Mi volis viziti la kastelon, sed oni diris al mi, ke ĝi estas ŝlosita. Oni povos vidi ĝin en la somero. — Vi iris en preĝejon tre frue (aŭ: vi eniris preĝejon tre frue). — Tre plezure mi akceptus vian inviton afablan, sed mi ne povos iri pro manko da tempo. — Fermu **la** pardon, infano, kaj surpriziru! — Ni iru malrapide hejmen. Ni rapidu hejmen, ĉar estas jam malfrua horo. — La pordo estas ĉiam ŝlosata je la deka horo vespere; nun ĝi jam estas ŝlosita, ĉar estas la deknua horo; ĝi estos

malŝlosita morgaŭ matene tre frue. — La amantaj gepatroj estas amataj de siaj infanoj. -- Li parolis hieraŭ kaj ankoraŭ parolos morgaŭ. — Ĉu vi irus promeni, se la vetero estus bela? Ne, mi ne povus eliri, mi malvarmumis hieraŭ kaj ni devas resti hejme.

2.

Czy widziałeś piękny salon naszego nowego domu? Nie, widziałem tylko pokój jadalny i pokój sypialny a salonu jeszcze nie widziałem, lecz pójdę w następnym tygodniu zobaczyć go. — Dom jest bardzo źle zbudowany. Pokoje są za małe, schody za wąskie, drzwi i okien nie można dobrze zamknąć. Biednej rodzinie, która tam będzie mieszkać (imieśłów), nie będzie się dobrze powodzić.—Czybyś palił w piecu, gdyby było zimno? Nie, bo na kominie nie można ognia rozniecić (fari).—Chodźcie, kochani przyjaciele, do domu i jedźcie dzisiaj ze mną. — Obmyj sobie ręce a potem wyjdziemy na przechadzkę. — On znajdzie klucz od szafy w sypialni na stole, bo ja go tam położyłem — Dany mi stołek (krzesło) jest bardzo wygodny. — Pieniądze darowane ubogiemu człowiekowi nie zginą.

3.

La pordo de la kelo estis ŝlosita de la servistino kaj la kato ne povis eliri el la kelo hieraŭ vespere. — La fraŭlino eliris je la oka (horo) el

la dormoĉambro kun la knabino ; ili supreniris kaj trovis en la manĝoĉambro la familian patrinon sidantan ĉe la tablo kaj gaje parolantan kun ŝia edzo. — Kies estas tiu dometo? Ĉu ĝi estas via? Jes, ĝi estas mia. — Ŝia bofrato havos en sia grandega dormaĉambro multajn spegulegojn (aŭ? multe da spegulegoj). — La frateto estis banota de sia granda fratino en la banejo, sed ĉar, la vetero estas tre varma hodiaŭ, li estos banata de ŝi sur la larĝa balkono, apud la dormoĉambro. — La ĉirkaŭaĵo de nia urbo estas tre amata de ni ; ofte ni vizitas tie amikojn loĝantajn en gaja dometo, apud granda arbaro, ne malproksime de grandegaj ŝtonegoj : ni tien iros la postmorgaŭan tagon. — Donu al mi, bona sinjorino, nur unu monereton! —

4.

W mieście widzimy na dachach domów wiele kominów. — Pracownia mojego męża była pomiędzy salonem a pokojem jadalnym blisko schodów. — Ptaszek zjadł cztery lub pięć ziarenek leżących na mojej ręce. — Stare umeblowanie jadalnego pokoju zostało danem przez państwo ich starej służącej. — Umeblowanie twojego pokoiku składa się z łóżka, dwóch szaf, jednej komody, stolika i trzech krzeseł. — Dzisiaj rano, moje dzieci zostały przez waszą młodą służącą za prędko źle pomyte ; wyjdźcie teraz z salonu i umyjcie

wasze ręce i twarze, które nie są czyste (imiesłów) w toalecie. — Dobrze, ojcze, lecz daj nam klucz od sypialnego pokoju, albowiem drzwi od niego są zamknięte. — Gdyby było powietrze w zimie piękne, byłby stary kościół nasz odwiedzany często przez mieszczan i wieśniaków, powietrze nie było jednak piękne. — Dzieci są zawsze kochane przez rodziców. —

La ava kampodomo.

La domo de niaj geavoj sur la kamparo estas nek kastelo nek dometo sed oportuna multetaĝa domo kun du malgrandaj turetoj. Ĝi estas tre bone dividita. Sur la teretaĝo ni trovas la salonon, la saloneton de nia avino kaj la manĝoĉambron. Oni supreniras per larĝa ŝtuparo al la supraj etaĝoj. Sur la unua etaĝo troviĝas ne nur tri dormoĉambroj kun tualetejoj sed ankaŭ la skriboĉambro de mia avo, en kies mezo staras granda skribotablo kun verda tapiŝo: maldekstre, inter la du fenestroj, la biblioteko havas sian tre oportunan lokon. Tiu etaĝo estas ĉirkaŭita de longa balkono. La dua etaĝo konsistas nur el dormoĉambroj kun beleta meblaro por vizitantoj. Sub la tegmento estas kvar ĉambretoj por la servistaro. Malsupre, proksime de la keloj, troviĝas vasta kuirejo. Ĉirkaŭ sia kampodomo nia avo havas grandan ĝardenon, kie mankas nek belaj floroj, nek densa arbareto, tre argrabla dum la somero.

Słówka. Vortoj.

domo dom	tegmento dach
kastelo zamek	fenestro okno
muro mur, ściana	seruro zamek (u drzwi)
ŝlosilo klucz	korto podwórze
tapiŝo dywan	kelo piwnica
kurteno kurtyna	etago piętro
kuseno poduszka	balkono balkon
meblo mebel	ŝranko szafa
tablo stół	komodo komoda
seĝo krzesło, stołek	tirkesto szuflada
kanapo kanapa	kameno kominek
benko ławka	fajro ogień
lito łóżko	tubo rura
matraco materac	spiegulo lustro
lulilo kołyska	tualetto toaleta
proksima bliski	loko miejsce
riĉa bogaty	mono pieniądze
oportuna wygodny	mastro gospodarz
necesa potrzebny	strato ulica
konsisti (el) składać się	tero ziemia
z czegoś	plezuro przyjemność, zado-
konstrui budować	wolenie
detrui burzyć	vasta obszerny
logi mieszkać	larga szeroki
kuŝi leżeć	densa gęsty
sidi siedzieć	stari stać
fermi zamykać	kuiiri gotować
ŝlosi zamykać na klucz	hejti palić w piecu
eniri wejść	bruli palić się
eliri wyjść	mangi jeść
supreniri wyjść na górę	lavi myć, prać
inviti zaprosić	bani kąpać

troviĝi znajdować się
 resti pozostawać
 pri. o
 post po
 ĉar ponieważ
 tie tam
 hejme u siebie, w domu
 inter pomiędzy
 apud obok

viziti odwiedzać
 akcepti przyjmować
 manki brakować
 prunti pożyczyć
 kies czyj, którego
 pro z powodu, dla
 do więc
 nek - nek ani - ani
 el z

Lekcja piąta. Kvina leciono.

Gramatyka : Przyimki.

Słownictwo : - **estr** -, **ist** -, **il** -, — Ćwiczenia.

1. Gramatyka. Gramatiko.

Przyimek. Prepozicio.

Przyimki rządzą zawsze przypadkiem pierwszym. Jeżeli po niektórych przyimkach znajduje się przypadek czwarty, to przypadek ten nie jest zawisłym od przyimka lecz od innych okoliczności (zobacz lekcję 3-cią). Tylko po przyimkach **al** i **ĝis** nigdy nie może stać czwarty przypadek. Każdego przyimka można używać zawsze w jednym tylko znaczeniu; jeżeli nie jest dość jasnym, jakiego przyimka ma się użyć, wtedy używa się przyimka **je**, który może każdy inny przyimek zastąpić. Nie należy jednak za często używać tego wygodnego przyimka, lecz tylko tam, gdzie albo inny wyjdaje się nam nie dość odpowiedni albo

nie wiemy którego użyć np. chory **na** oczy malsana **je** okuloj, tęsknota **za** ojczyzną enuo **je** patrujo, śmieję się z twojej naiwności mi ridas **je** via naiveco; w powyższych dwóch wypadkach zamiast **je** można położyć czwarty przypadek; malsana okulojn, i mi ridas vian naivecon.

II. Słownictwo. Vortfarado.

Wstawki. Sufiksoj.

- **estr** - oznacza naczelnika (estro naczelnik): ŝipo okręt, ŝipe**stro** kapitan okrętu, regno państwo regne**stro** naczelnik państwa, provinco prowincya, province**stro** naczelnik prowincyi, polico policya, police**stro** naczelnik policyi, urbo miasto, urbe**stro** burmistrz itd.

- **ist** - oznacza zatrudnienie zawodowe: boto but, bot**isto** szewc, meĥaniko mechanika, meĥanik**isto** mechanik, fotografi fotografować, fotograf**isto** fotograf, maro morze, mar**isto** marynarz, militi wojować, milit**isto** żołnierz, servi służyć, serv**isto** służący, ĉambro pokój, ĉambri**stino** pokojówka, kuraci leczyć, kuraci**sto** lekarz, ŝteli kraść, ŝtel**isto** złodziej itd.

- **il** - oznacza narzędzie (ilo narzędzie): tranĉi krajać, tranĉ**ilo** nóż, ŝlosi zamykać na klucz, ŝlo**silo** klucz, kudri szyć, kudri**lo** igła, kombi czesać,

kombilo grzebień, tondi strzyc, tondilo nożyce, veturi jechać, veturilo wóz, haki rabać, hakilo siekiera, sonori dzwonić, sonorilo dzwon, pesi ważyć, pesilo waga, mezuri mierzyć, mezurilo miara itd.

Ćwiczenia. Ekzercoj.

1.

Multaj objektoj estas necesegaj en loĝejo: meblaro, mangilaro, skribilaro kaj multaj ceteraj iloj. — La kaldrono staras post la kaserolo, la kruĉo estas apud la glasoj kaj la tasoj, la forkoj kaj la tranĉiloj kuŝas en la kuireja tirkesto. — Dum vi estis ekstere, la infanoj preteriris kaj kuris en la arbareton ĝis la arbego malgraŭ via malpermeso. — Via urbestro akceptis la inviton de la provincestro kaj vespermanĝos morgaŭ en la kastela ĉambrego. — Estas nun granda nombro da kuracistinoj kaj multaj el ili estas tre lertaj. Ili precipe kuracas virinojn. — La servisto eklumigis la kandelon kaj mallerte bruligis la kurtenon per la alumeto. Oni bezonis akvon por estingi la komen-cantan fajron. La tablo, la seĝego kaj la pentraĵoj estas difektitaj. — Ĉu la vivo estas tre multekosta en via urbeto? — Ofte la manĝaĵoj estas malmultekostaj en grandaj urboj sed ne la loĝejoj.

2.

Co robią szewcy? Robią buty i potrzebują do tego (por tio) wielkich igieł. — Rębacz potrzebuje siekiery, tracz piły, zamiatacz miotły, kosarz kosy, ogrodnik szufli i rydla, prasowaczka żelazka, szwaczka nożyc i igły. — Przynies wiadro ciepłej wody do wanny, ja się chcę kąpać. — Ja znajduję, moje kochane dziecko, że ty nie pozdrawiasz starych ludzi z uszanowaniem. — Z resztą, ja nie pozwalam z nakrytą głową wchodzić do pokoju. — Och! ja już dzisiaj zauważyłem, że moja nowa pokojówka nie chce nic robić; oprócz tego ona nie jest zdolną ani do szycia (szyć), ani do prasowania (prasować) ani nawet (eê) do zamiatania czysto pokojów. — Proszę pana, nie zostawiaj mnie pan bez pożywienia, daj mi pan przynajmniej jedną monetkę!

3.

La manĝilaro konsistas el la kulero, la forko, la tranĉilo, la glaso kaj la diversaj teleroj. — La kuiristino portis en la kuirejon sitelon plenan da karbo; poste ŝi balais per balailo kaj ŝovelis per ŝovelileto la karberojn kovrantajn la plankon en la antaŭĉambro. — La pingloj kaj kudriloj estis metitaj de la kudristino en skatoleton, kiu kuŝas sur la tablo. — Mi iros la proksiman ĵaŭdon kun mia

amiko, la skulptisto, duope sur la kamparon, al lia frato, kiu estas petrisko; kaj ni logos ĉe li unu tutan semajnon. — Kie vi trovis la desegnaĵojn de mia filino, kaj kien vi metis ilin? Mi trovis, sinjorino, la desegnaĵojn sub la kanapo en la salono kaj mi metis ilin en la tirkeston de la skribtablo de fraŭlino Sofio. —

4.

Czy nie mógłby mi pan powiedzieć, na którym stole stawia (meti) się lampę? Zostawi się ją na stole, gdzie jest teraz, blisko wazoników (florujó). — Dzieci bawiły się wczoraj w ogrodzie z psem sąsiada. Nagle pobiegł on przez ulicę do domu burmistrza i teraz niechce do nas przyjść. No, mój przyjacielu, zostaw go tam spokojnie! — Trzy wory węgla kosztują teraz dziewięć albo dziesięć koron. — Kucharz położył piękny drewniany talerz na ognisku w kuchni i ten został przez iskry uszkodzony. — Chodźmy, jeżeli chcecie, do mojego salonu. Tam będziemy, moi panowie, przed obrazami dobrych malarzy rozmawiać o pożyteczności pięknych rysunków i rzeźb. — On nie pójdzie dzisiaj do dentysty z powodu choroby swojej matki. — Włóż korkociąg (kork-tirilo) gwoździe i obcęgi do tej szkatułki! —

Letero.

Lvovo, la 16-an de junio 1906.

Estimata sinjoro!

Mia bofrato skribas al mi, ke vi havas bonegan serviston, kiun vi ne bezonas dum la somero. Ĉar miaflanke mi tre bezonas nun viron por anstataŭi mian kuiriston, kiu hieraŭ per hakilo tranĉis al si unu fingron, do mi estus tre feliĉa, se vi volus lasi al mi vian serviston. Li venu en nian kampodomon dum monato julio. Tie li devos porti matene frue unu sakon da karbo en la kuirejon aŭ segi kaj haki la necesan lignon; poste li balaos la korton antaŭ la domo kaj ŝovelos la malpurajojn kaj balaajojn. Post la tagmezo li lavos la grandajn kaldronojn kaj kaserolojn, dum la ĉambristino lavas la pladojn, telerojn, glasojn, forkojn, kulerojn kaj tranĉilojn. Vespere li eklumigos la lampojn kaj kandelojn en la ĉambraro kaj la lanternon sur la korto kaj estingos ilin nokte je la dekunua. Li devas esti kapabla najli rapide grandan keston aŭ ŝraŭbi kovrilon ne difektante ĝin. Mi deziras fortan kaj precipe tre lertan serviston. Mi esperas, estimata sinjoro, ke vi havos la afablecon skribi al mi tre baldaŭ pri tiu afero kaj mi petas vin, akcepti mian respektplenan suluton.

Ludoviko M.

Słówka. Vortoj.

objekto przedmiot
 afero sprawa
 forno piec
 poto garnek
 kaldrono kocioł
 kascrolo rądel
 kruĉo dzban
 plado półmisk
 supujo waza na zupę
 barelo beczka
 vazo naczynie
 kuvo wanna
 sitelo kubel, konewka
 kesto skrzynia
 skatolo szkatułka
 sako wór
 lampo lampa
 lanterno latarnia
 kandelo świeca
 horloĝo zegar
 martelo młot
 najlo gwóźdź
 pinglo szpilka
 ŝraŭbo śruba
 ligno drzewo (na opał)
 karbo węgiel
 gaso gaz
 ĝladi prasować
 pezi ważyć (o ciężarze)
 pesi ważyć kogo, co
 pentri malować
 skulpti rzeźbić

telero talerz
 forko widły, widelec
 kulero łyżka
 botelo flaszka
 karafo karafka
 korko korek
 ĝlaso szklanka
 taso filiżanka
 kaliko kielich
 alumeto zapalka
 utila pożyteczny
 akra ostry
 plata płaski, płytki
 plena pełny
 kapabla zdolny
 lerta zgrabny
 tuta cały
 estimi poważać
 voli chcieć
 ŝoveli szuflować
 fosi kopać
 tranĉi krajać
 tondi strzyc
 haki rąbać
 segi rznąć piłą
 falĉi kosić
 kudri szyć
 ekbruligi zapalić
 eklumigi zaświecić
 estingi zagasić
 bezoni potrzebować
 peti prosić

desegni rysować
 gliti poślizgnąć, ślizgać się
 glitumi ślizgać się na ty-
     żwach
 tiri ciągnąć
 preni brać
 lasi pozostawiać
 teni trzymać
 kovri nakrywać
 porti nieść
 komenci zaczynać
 fini kończyć
 difekti uszkodzić
 el z
 ekster zewnątrz
 super nad, ponad
 sur na
 sub pod
 antaŭ przed
 post za
 apud przy, obok
 ĉe u, przy
 inter pomiędzy
 ĉirkaŭ około, wokoło
 kontraŭ przeciw
 ĝis aŝ, aŝ do
 tra przez, wskrós
 trans z tamtej strony

deziri życzyć
 respekti poważać
 plu dalej
 ne... plu nie więcej
 precipe szczególnie
 sufiĉe dosyć, wystarczająco
 cetere zresztą
 subite nagle
 nu! no
 ve! ach!
 nenio nic
 al do
 en w
 anstataŭ zamiast
 kun z, (z kimś)
 sen bez
 per przez, zapomocą
 pri o
 por dla
 pro z powodu
 de od
 da zobacz drugą lekcję
 laŭ podług, według, sto-
     sownie do
 malgraŭ mimo
 dum podczas
 preter obok, mimo, (czego)
 krom oprócz

Lekcja szósta. Sesa leciono.

Gramatyka: Stopniowanie — Przyimki.

Słownictwo: -ing -, uj -, -ul, - . — Ćwiczenia.

I. Gramatyka. Gramatiko.

Stopniowanie. Plialtigo.

Stopień wyższy (komparativo) przymiotnika i przysłówka urabia się przez dodanie słówka **pli** (więcej) albo **malpli** (mniej); porównawcze słówko „niż“, „aniżeli“ tłumaczy się przez **ol**.

Mia frato estas **pli** granda **ol** mi

„ „ „ **malpli** „ „ „

Mia frato kuras **pli** rapide **ol** mi

„ „ „ **malpli** „ „ „

Stopień najwyższy (Superlativo) urabia się przez dodanie słówka **plej** (najwięcej) albo **malplej** (najmniej); porównawcze „z“, „ze“ tłumaczy się przez **el**: Paulo estas la plej granda el miaj fratoj, li kuras plej rapide el ni. Zwroty: o ile możności naj..., jak naj..., tłumaczy się przez **kiel eble plej**: kiel eble plej rapide o ile możności najprędzej.

Przyimek. Prepozicio.

Przymyki łączą się bardzo często z innymi częściami mowy i tworzą w ten sposób nowe słowa: **alveni** przychodzić do kogoś, **aldoni** dodać, **altranĉi** przykroić, **almezuri** przymierzyć, **alvoki** przywołać (voki wołać), **eniri** wejść, **enmeti** włożyć, **enpagi** wpłacić (pagi płacić), **enverŝi** wlać, (verŝi lać), **eliri** wyjść, **eltiri** wyciągnąć, **ellegi** wyczytać **ellerni** wyuczyć się, **elpensi** wymyśleć, **eksterlando** zagranica, **supervesto** wierzchnia szata, **superjaro** rok przestępny, **superverŝi** polać, **surmeti** położyć

na czemś, **surpaŝi** nadeptać (paŝi kroczyć), **survango** policzek, **submeti** podłożyć, **subteni** podtrzymać, **sublevi** podnieść, **antaŭurbo** przedmieście, **antaŭĉambro** przedpokój, **antaŭtuko** fartuch, **antaŭvidi** przewidzieć, **postkuri** biec za kimś, **postsigno** ślad (signo znak), **apudesti**, **ĉeesti** być obecnym, **interparoli** rozmawiać między sobą, **interkonsenti** zgodzić się nawzajem, **ĉirkaŭpreni** objąć, **ĉirkaŭi** otoczyć, **kontraŭstari** sprzeciwiać się, **kontraŭulo** przeciwnik, **ĝisvivi** dożyć, **ĝisatendi** doczekać się, **trakuri** przebiec, **transflugi** przelecieć na drugą stronę, **anstataŭi** zastąpić, **anstataŭulo** zastępca, **kunveni** zejść się, **kunvoki** zwołać, **senviva** nieżywy, **senmorta** nieśmiertelny, **senkora** bez serca, **perlabori** zarobić, **preparoli** omówić, **deveni** pochodzić, **laŭlonge** wzdłuż, **laŭvice** po kolei (vico rząd), **dumvoje** podczas drogi, **preterkuri** minąć itd.

Słownictwo. Vortfarado.

Wstawki. Sufiksoj.

-ing- oznacza przedmiot służący do obsady innego przedmiotu: **plumo** pióro, **plumingo** obsadka do pióra, **cigaro** cygaro, **cigaringo** cygarnica, **kandelo** świeca, **kandelingo** lichtarz, **ŝingro** palec, **ŝingringo** naparstek itd.

-uj- oznacza a) przedmiot zawierający coś: **sukero** cukier, **sukerujo** cukiernica, **supo** zupa, **supujo** waza na zupę, **cigaro** cygaro, **cigarujo** etui na cygara, **mono** pieniądze, **monujo** sakiewka,

plumo pióro, plumujo piórník, inko atrament, inkujo kałamarz itd.

b) drzewa owocowe: pomo jabłko, pomujo jabłóń, piro gruszka, pirujo grusza itd.; można także mówić pomarbo, pirarbo (arbo drzewo).

c) nazwy krajów: Polo Polak, Polujo Polska, Germano Niemiec, Germanujo Niemcy, Franco Francuz, Francujo Francya itd.; można także mówić: Pollando, Germanlando, Francolando (lando kraj).

-ul- oznacza osobę o pewnym przymiocie: riĉa bogaty, riĉulo bogacz, saĝa mądry, malsaĝulo głupiec, avara skąpy, avarulo skąpiec, taŭgi być zdatnym, sentaŭgulo nicpoń, virga dziewiczy, virgulino dziewica, juna młody, junulo młodzieniec, almozo jałmużna, almozulo żebrak, scienco wiedza, scienculo uczony, muta niemy, mutulo niemowa, ĝibo garb, ĝibulo garbus itd.

Ćwiczenia. Ekzercoj.

Mi mangas pli ol li, sed li trinkas malpli ol mi. — Ĉu li havas pli aŭ malpli da amikoj ol mi? Li havas tiel multe da amikoj kiel mi. — La matena promenado estas tiel dolĉa, ke mi tre malfrue eliras el la lito. — Kiu estas la plej bela el tiuj infanoj? Aŭgusto estas la plej bela; sed li estas malpli afabla ol la ceteraj junuloj. — Donu al mi, mi petas, kiel eble plej multe da tiu bona ovaĵo. —

Mi dankas vin (al vi) plej kore. — Avarulo estas, mi kredas, malpli feliĉa ol malavarulo. — Ĉu vi vidis mian cigaringon? Hieraŭ vespere mi lasis ĝin en la cigarujo sur la kafeja tablo. — Ne estas citronuoj nek daktiluoj en nia norda lando, sed piruoj kaj pomuoj. — Donu supon, panon kaj fromaĝon al la malfeliĉulo, li estas tre malsata. — Mi trinkis du glasojn da freŝa biero kaj manĝis ŝinkon en la bierejo. — Unu el viaj najbaroj diris al mi, ke ĉasante li perdis sian monujon kaj sian paperujon kun ducent kronoj. Li malavare rekompencos trovonton.

2.

Mój brat jest młodszy niż ty, on jest także mniejszy. — W naszym warzywnym ogrodzie jest mniej szparagów i kapusty niż w waszym. — Ja piję rano tyle mleka ile (co) kawy. — Piekarz upiekł tak dobre bułki, że wszystkie zostały wnet zjedzone. — Kawalek chleba, jedzony w wielkim głodzie, jest często lepszy, niż najlepsze ciastko. Chodź ile możności najczęściej pieszo (piede), bo to jest bardzo zdrowo! Spewnością jest to o wiele zdrowiej, niż dużo jeść i pić a potem zaraz spać. — Nadmierne palenie (tytoniu) jest także szkodliwym; znam jednak wielu palących, którzy więcej lubią swoje cygaro, papieros lub fajkę niż wiele innych bardzo potrzebnych rzeczy. — Jeden z tych chłopców musi ze mną iść.

3.

La servistino diras, ke la supujo estas sur la tablo, ni do eniru, junulinoj kaj junuloj, en la manĝoĉambron, ni manĝu kaj trinku laŭ nia apetito. — Mia tranĉilo estus, mi kredas, pli akra ol via, se ĝi estus tiel nova kiel via. — Tiu botelo da vino estas trinkita tiel rapide, ke mi ne povis kredi, ke ĝi estis trinkita nur de unu homo. — La filo de la meblisto havas la plej belan el la cigaringoj de la junuloj de sia vilago. — La fingringo kiu estis perdita, estas trovita de la maljunulino pli rapide, ol ŝi esperis. — Ni havos hodiaŭ je l' vespermanĝo legoman supon, ezokon, bovajon kun brasiko kaj terpomoj, pomocjn kaj pirojn. — En la salaton oni metas vinagron, olivon, mustardon, salon kaj pipron. — La pomoj kreskas sur la pomujo kaj piroj sur la pirujo. — Oni trovas fragojn kaj eĉ frambojn en la arbaroj de nia bela provinco.

4.

Czy palisz po śniadaniu, młodzieńcze? Nie, panie, nie palę po śniadaniu, ale palę po obiedzie często dwa lub trzy słabe papierosy, gdy piję moją o ile możności najmocniejszą czarną kawę. — Sakiewka skąpca została wczoraj przez bardzo zgrabnego złodzieja wykradzioną. — Ten nóż nie jest

dosyć ostry; nie mogłem dzisiaj nim krajać mięsa. — Najlepszy chleb robi się z pszenicznej mąki. — Siekierkę starca znaleziono dzisiaj w piwnicy blisko flaszek naszego najlepszego wina; można więc wierzyć, iż położone najbliżej drzwi flaszki zostały nam skradzione. — Cielęcina jest bielsza niż wółowina lub baranina, jest jednym z najbielszych mięs, albowiem jest tak białe jak mięso kur i indyków. — Nieszczęśliwy włożył dany mu chleb i owoce do worka.

Letero.

Tre amata patrino!

Jam delonge mi devis skribi al vi, sed la tagoj ĉiam estas mallongaj en tiu granda urbo, Vieno, kaj la tempo mankas ofte por la multaj aferoj. Vi volus, ke mi diru letere al vi, kiel mi tie fartas kaj kiel mi min nutras, bone aŭ malbone, sufiĉe aŭ nesufiĉe kaj ĉu la manĝaĵo estas ĉe ni kara? Estu kontenta! mi manĝas kiel eble plej bone; je la matenmanĝo mi trinkas unu tason da ĉokolado aŭ da lakto kun kafo kaj mi manĝas du bulkojn kun butero; je la tagmanĝo la servistino donas al mi aŭ ovajon kun ŝinko kaj viandajon kun legomoj; poste ni havas la fruktojn plej belajn aŭ kukojn bonegajn, ĉar mi tre amas ilin. La vespermanĝo diferencas de la tagmanĝo nur per

tio, ke mi havas pli varmegan supon. Post miaj mangĝoj, — en kiuj ne mankas vino aŭ biero, sed malfeliĉe bona akvo, — mi trinkas kafon en plej proksima kafejo. Vi do vidas, patrineto mia, ke via filo sin nutras tre sufiĉe; kaj nun vi dormos, mi esperas, pli trankvile. Ankaŭ la mangajĝoj ne estas pli multekostaj ĉe ni ol ĉe vi.

Kun multaj kisoj mi restas ĉiam, patrineto, via filo, kiu vin amas kiel eble plej kore.

En Vieno, la 26-an de jan. 1906

Paŭlo.

Słówka. Vortoj.

pano chleb
 bulko bułka
 tritiko pszenica
 faruno maĵa
 pasto ciasto
 supo zupa
 ovo jaje
 ŝafo owca
 kapro koza
 porko ŝwinia
 ŝinko szynka
 lardo słonina
 ansero geś
 anaso kaczka
 meleagro indyk
 kuniklo królik
 leporo zajac

lento soczewica
 bulbo cebula
 ajlo czosnek
 fungo grzyb
 frukto owoc
 citrono cytryna
 piro gruszka
 ĉerizo wiśnia
 frago poziomka
 frambo malina
 daktilo daktyl
 nukso orzech
 juglando orzech włoski
 avelo orzech laskowy
 kuko ciastko, kołacz
 peco kawalek
 sukero cukier

fišo ryba
 haringo śledź
 salmo łosoś
 sardelo sardela
 ezoko szczupak
 legomo jarzyna
 asparago szparag
 brasiko kapusta
 salato sałata
 fromago ser
 kafo kawa
 teo herbata
 ċokolado czekolada
 akvo woda
 vino wino
 biero piwo
 brando wódka
 cigaro cygareto
 cigaredo papieros
 pipo fajka
 freša świeży
 ranca jełki, zgorzkniały
 dolċa słodki
 sata syty
 avara skąpy
 franca francuski

mielo miód
 salo sól
 pipro pieprz
 oleo olej
 olivo oliwa
 vinagro ocet
 mustardo musztarda
 lakto mleko
 butero masło
 mordi kąsać
 sorbi wsiąkać
 soifi mieć pragnienie
 trinki pić
 drinki pić (gojące napoje)
 fumi palić (np. papierosy)
 baki piec (np. chleb)
 boli wrzeć
 friti smarzyć
 rosti piec (np. kurę)
 ċasi polować
 šteli kraść
 perdi zgubić
 rekompenci nagrodzić
 diferenci różnić się
 tamen jednak

Siódma lekcya. Sepsa leciono.

Gramatyka : Zaimki. — Słowa złożone. —

Słownictwo : -ad- -ig- -iġ-. Ćwiczenia:

I. Gramatyka. Gramatiko.

Dalsze rodzaje zaimków są :

	na oznaczenie			
	osoby	jakości	rzeczy	przynależ
nieokreślone	iu ktoś	ia jaki	io coś	ies czyjs
pytające i względne	kiu kto, który	kia jaki	kio co	kies czyj
wskazujące	tiu ten, ów	tia taki	tio to, owo	ties tego, owego
zbiorowe	čiu każdy	čia wszelki	ćio wszystko	ćies każdego
przeczące	neniu nikt	nenia żaden	nenio nic	nen es nieczyj

Zaimki te również odmieniają się według podanych zasad a więc :

iu, kiu, tiu, čiu, neniu, io, kio, tio, čio, nenio
de iu, kiu, tiu, čiu, neniu, io kio, tio, čio, nenio
al iu, kiu, tiu, čiu, neniu, io, kio, tio, čio, nenio
 iun, kiun, tiun, čiun, neniun, ion, kion, tion,
 čion, nenion itd.

Do zaimków wskazujących dodane słówko nieodmienne **či** oznacza bliższe wskazanie osoby lub rzeczy ; można je kłaść przed lub po zaimku, do którego się odnosi ; położone jednak przed zaimkiem należy kreską połączyć z zaimkiem : tiu

ĉi = **ĉi**-tiu homo, libro, ten (ta) **oto** człowiek, książka, tio **ĉi** = **ĉi**-tio to **oto**.

„Kolwiek, kolwiek bądź” tłumaczy się przez **ajn** (nieodmienne): kiu, (kio) **ajn** kto (co) kolwiek, kiuj **ajn**, którzy kolwiek.

Ja, **kia**, **tia**, **ĉia**, **nenia** odmieniają się jak przymiotniki.

Ies, **kies**, **ties**, **ĉies**, **nenies** są nieodmienne.

Słowa złożone. Vortoj kunmetitaj.

W Esperancie nowe słowa tworzy się także przez łączenie pojedynczych słów; zwykle łączy się pojedyncze źródłosłowy tylko, kładąc ważniejszy na początku; jeśli jednak przyjemniejsze brzmienie tego wymaga łączy się słowa z ich końcówkami: skribtablo i skribotablo, vespermango, piediri, tablofino, jarabono, jarcento, Angloland, pomarbo, belsoneco, nigrharulo, ruĝobuŝa, fulmotondro, telermeblo, tablotuko, liltuko, leterpapero, multenobro, sunleviĝo, teatramanto, korktirilo, inksorbilo, glitveturilo, samregnano, samideano, bierfaristo, ŝvitbanejo (ŝviti pocić się), vaporŝipo (vapor para), tutmonda, unutaga itd.

II. Słownictwo. Vortfarado.

Wstawki. Sufiksoj.

-ad- oznacza częstotliwość lub dłuższe trwanie czynności: iri iŝi, iradi chodź, resti pozostać,

restadi przebywać, esti być, estadi bywać, kanto śpiew, kantado śpiewanie, danco taniec, dancado tańczenie, parolo słowo, parolado mowa, pafostyrał, pafado strzelanie, salti skoczyć, saltadi skakać itd.

-ig- robić czemś, zmuszać, powodować do czego (igi zmuszać): pura czysty, purigi czyścić, broso szczotka, brosigi szczotkować, veni przychodzić, venigi kazać przyjść (sprowadzić), bruli palić się, bruligi palić, devi musieć, devigi zmuszać, edzo mąż, edzigi żenić, edzino żona, edzinigi wydać za mąż, fianĉo narzeczony, fianĉigi zaręczyć, morto śmierć, mortigi zabić, bela piękny, beligi upiększyć, sidi siedzieć, sidigi posadzić, stari stać, starigi postawić, kontenta zadowolony, kontentigi zadowolić, unu jeden, unuigi zjednoczyć, duono połowa, duonigi przepołowić, al do, aligi przyłączyć, el z, eligi wyłączyć, kun z, kunigi złączyć, disroz-, disigi rozłączyć, sen bez, senigi pozbawić kogoś czegoś, tero ziemia, enterigi pogrzebać, elterigi wydobyć z ziemi, ŝelo łupina, senŝeligi obrać z łupin, tombo grób, entombigi złożyć do grobu, du dwa, disduigi rozdzielić na dwie części, mano ręka, enmanigi wręczyć, poŝo kieszeń, enpoŝigi włożyć do kieszeni itd.]

-iĝ- stać się czemś: fari czynić, farigi stać się, sidi siedzieć, sidigi usiąść, stari stać, starigi stanąć, pala blady, paligi zblednąć, pura czysty, malpurigi powalać się, fianĉo narzeczony, fianĉigi

zareczyć się, edzo mąż, edzi*gi* ożenić się, sana
 zdrów, sani*gi* wyzdrowieć, granda wielki, pligran-
 di*gi* zwiększyć się, saĝa mądry, malsaĝi*gi* zgłu-
 pieć, bela piękny, beli*gi* wypięknieć, morto śmierć,
 morti*gi* zadać sobie śmierć, ali*gi* przyłączyć się,
 kuni*gi* złączyć się, disi*gi* rozłączyć się, eks-eks-
 (były), eks*gi* iść na pensję, wystąpić itd.

Ćwiczenia. Ekzercoj.

1.

Iu venis. — Li ion volas. — Mi deziras ian
 veston. — Estas ies ĉapelo. — Kiu diras tion ĉi
 kaj kion oni diras pri tio ĉi? — Kia ŝtofo estas la
 plej dika? La homo, kies infanon vi vidas, estas
 de tempo al tempo ĉe miaj gekuzoj. — Tiu ĉi viro
 havas tian ĝardenon, kian nur tre riĉaj homoj
 povas havi. — Estas ties libro. — Ĉiuj homoj
 povas ĉion diri, sed ne ĉion fari. — Ĉia tolaĵo
 konsumiĝas. — Preĝejo estas ĉies domo. — Neniu
 parolis kaj mi nenion aŭdis. — Vi havas nenian
 ideon pri tiu ĉi afero. — Suno estas nenies. — Ni
 vizitis la tutan magazenen. — Ne lasu eniri vizi-
 tantojn, kiuj ajn ili estos! — La vortfarado espe-
 ranta (en Esperanto) efektiviĝas per kunigo de
 radikoj kaj aldono de prefiksoj kaj sufiksoj. —
 Sidigu, sinjoro, kaj faru al mi plezuron akcepti
 tason da kafo! — Malgraŭ mia intenco restadi
 kun vi, mi estas devigita eliri. — Bonvolu sciigi

min, kiam vi alvenos Parizon; mi sciigos tre plezure pri via farto, ĉar mi multe interesigas pri vi, amiko. — Ni vidis ĉe la juvelisto ĉiuspecajn broĉojn, argentajn ĉenojn, orajn ringojn k. t. p. — Ni promenadas ĉiutage unu horon vespere.

2.

Czy ktoś wyszedł? — Coś leży na podłodze. — Musi być czyjaś książka. — Co słyhać? — Kto płakał? To nie może być. — Jaką sakiewkę (co za sakiewkę) ona znalazła? — Każdy interesuje się nim. — Każdego rodzaju kaftanik może pan w moim sklepie kupić. — Wszystko, co się kupuje musi być zapłaconem. — Nikt tego nie wie. — Nic nie przyniosłem. — Nie mam żadnego płaszcza. — To (nie tłum.) nie jest niczyj smak. — Reszta krawatek jest całkiem inna. — Ja wolę inną suknię. — Ktokolwiek pan jesteś, zrozumie mnie pan, iż tego całkiem nie mogę uczynić. — Życie na wsi jest przyjemnem w lecie, lecz nie zawsze w zimie. — On zginął (zgubił się) na polowaniu w gęstwinie leśnej. — Teraz sprzedają wiele sfalszowanych towarów. — Przygotój jedzenie, postaw jednak każde nakrycie osobno. — Czego pan potrzebujesz? — Chciałbym kupić surdut z aksamitnym kołnierzem, płócienne koszule, jedwabne krawatki i tuzin chustek do nosa.

3.

Vestu vin rapide (vestigu) kaj ne prenu tiun malbelan sed tiun ĉi novan ĉapelon! — Kiu el vi, junulinoj, iros kun mi en la magazenon de novaĵoj? Ni ĉiuj irus volonte kun vi, sinjorino, se ni estus vestitaj, sed ĉar neniu el ni intencis eliri hodiaŭ, ni tute ne estas pretaj. — Mia patro devigas min purigi ĉiumatene miajn malpurajn ŝuojn. — Ni pagu ĉiun el tiuj kravatoj aparte. — Kiajn naztukojn vi volas aĉeti? Mi ilin prenos tiajn, kiaj ili estas. — La fraŭlino, kies belegajn orajn juvelojn ni admiris, edziniĝos baldaŭ je filo de nia najbaro. — Kies estas ĉi-tiu cigarujo? Nenies, almenaŭ nenies, mi kredas, en la kafejo. — Kion vi volas diri al mi? Nenion! — La junularo en ĉi-tiu vilaĝo konsistas el kelkaj junuloj kaj multaj junulinoj. — Prenu la sapon el la sapujo kaj lavu vian vizagon kaj viajn manojn. — Tiu ĉi silka robo estas pli eleganta ol tiu lana, sed vi estas ĉarma en kiu ajn vesto.

4.

Do kogo należy ten niebieski fartuszek (antaŭtuko)? Može do owego biedaka, którego widzieliśmy wczoraj blisko furtki naszego ogrodu. — Te dzieci będą tem, co wy z nich zrobicie. — Ta suknia wełniana stała się za ciasną, albowiem ja zgrubiałam. — Ten młody człowiek wie wszystko,

przynajmniej on tak wierzy. — Z jakiego powodu interesuje ta sprawa takiego człowieka, jak twój ojciec? Popatrz, oto kilka pięknych zegarów! Który sobie życzysz ten, czy tamten? — Do kogo należą te czerwone wstążki w tej oto szkatułce na gałganki? Ten starzec kupiłby nową suknię, gdyby był mniej ubogim. — Te młode panie wołały pojedynczą wełnianą materię niż drogie i bogate materye aksamitne i jedwabne. — Ona nie ma żadnej ozdoby oprócz jednej srebrnej broszki. — Gdzie włożyłeś twój złoty zegarek? Do kieszeni mojej czarnej kamizelki.

Letero.

Tre kara kuzino!

Hieraŭ mi iris kun mia avino en bazaron. Kia vastega magazeno! Kiaj ĉarmaj objektoj en ĉiu angulo! Ion pli belan mi neniam vidis. Jen estas la silkaj jupoj, jen la veluraj manteloj, pli malproksime kuŝas delikataj punktoj aŭ diverskoloraj ŝtofoj, rubandoj, tukoj kaj kravatoj. Sur la unua etaĝo ni trovas la tolaĵon: ĉemizojn, kolumojn, manumojn k. t. p. La ĉapelaro estas lokita pli alte kun la luksaj piedvestoj, la falsa juvelaro kaj la blankaj elefantostajoj. En la kelaro troviĝas ne bareloj da vino, sed kuirejaj fornoj, domaj iloj ĉiusecaj kaj ludiloj por infanoj. Vi trovas ĉion, nenio mankas en tiuj vastaj parizaj magazenoj.

Malgraŭ tio mi preferas ankoraŭ la malgrandajn butikojn de nia provinca urbeto kaj mi esperas, ke mi baldaŭ havos la plezuron, ilin viziti en via agrabla societo. Fartu bone! Amikajojn mi sendas al viaj gefratoj, kaj al vi, karulino, multajn kisojn-

Via tutkore sindona kuzino

Sofio.

Parizo, la unuan de oktobro 1906.

Słówka. Vortoj.

vesto suknia	ĉapelo kapelus
veŝto kamizelka	poŝo kieszeń
jako kaftanik	butono guzik
pantalono spodnie	broso szczotka
gamaŝo kamasz	sapo mydło
robo suknia	spongo gąbka
jupo spodnica	juvelo kosztowności
mantelo płaszcz	broĉo broszka
surtuto surdut	ringo pierścień
ŝtrumpo pończocha	ĉeno łańcuch
ŝuo trzewik	fadeno nić
kravato krawatka	ĉifono szmatka, gałganek
ĉemizo koszula	rubando wstążka
maniko rękaw	galono galon
manumo manszet	punto korona
kolumo kołnierz	kotono bawełna
ŝtofo materya	lano wełna
tolo płótno	silko jedwab
tuko chustka	veluro aksamit
ganto rękawiczka	argento srebro
kufo czepek	oro złoto

bastono kij, laska
 ombrelo zasłona, ochrona
 pluvombrelo deszczochron
 magazeno magazyn
 butiko sklep
 bazaro bazar
 lukso zbytek
 truo dziura
 speco rodzaj, gatunek
 elefanto słoń
 radiko korzeń, źródłosłów.
 suno słońce
 brava dzielny
 simila podobny
 preta gotowy
 dika gruby
 ĝentila grzeczny
 ĉarma uroczy
 delikata delikatny
 eleganta elegancki
 simpla pojedynczy
 falsa fałszywy
 ebla możliwy
 efektiva rzeczywisty
 sindona oddany
 aĉeti kupować

pagi płacić
 levi podnosić
 butonumi zapinać
 kombi czesać
 ornami zdobić
 konsumi zużywać
 uzi używać
 interesi interesować
 scii wiedzieć
 intenci zamierzać
 preferi przekładać, woleć
 malgraŭ mimo
 preskaŭ prawie
 k. t. p. (kaj tiel plu) itd.
 aparte osobno
 jen oto
 alia inny
 cetera reszta
 kelka } kilka
 kelke da }
 tuta cały
 multa } wiele
 multe da }
 malmulta } nie wiele
 malmalte da }

Ósma lekcya. Oka leciono.

Gramatyka : Przysłówek.

Słownictwo : - em -, - ebl -, - ind - — Ćwiczenia.

I. Gramatyka. Gramatiko.

Przysłówek. Adverbo.

Dalsze rodzaje przysłówków są :

	na oznaczenie :				
	miejsca	przyczyny	czasu	sposobu	ilości
nieokreślone	ie gdzieś	ial dlaczegoś	iam kiedyś	iel jakoś	iom nieco, trochę
pytające i względne	kie gdzie	kial dlaczego	kiam kiedy	kiel jak	kiom ile
wskazujące	tie tam	tial dlatego	tiam wtedy	tiel tak	tiom tyle
zbiorowe	êie wszędzie	êial w każdym razie	êiam zawsze	êiel wszelkim sposobem	êiom wszelka ilość
przeczące	nenie nigdzie	nenial w żadnym razie	neniam nigdy	neniel nijak	neniom żadna ilość

Przysłówki oznaczające miejsce przyjmują **n** na oznaczenie kierunku ; **ien**, gdzieś, dokądkolwiek, **kien**, dokąd, **tien** tam, **tien** êi dotąd, tu, **êien** wszędzie, do każdego miejsca, **nenien** do nikąd, do żadnego miejsca, wszystkie zaś powyższe przysłówki mogą przyjmować końcówkę rzeczownikową lub przymiotnikową: **tiea** tamtejszy, **êi-tiea** tutejszy, **tiam** ówczesny, **kioma** horo estas? która godzina?, **respondante vian kialon...** odpowiadając na twoje „dlaczego“... itd.

II. Słownictwo. Vortfarado.

Wstawki. Sufiksoj.

-em- oznacza skłonność do czego (emo skłonność): labori pracować, laborema pracowity, ŝpari oszczędzać, ŝparema oszczędny, babili paplać, babilema gadatliwy, krii krzyczeć, kriema krzykliwy, dormi spać, dormema spioch, kredi wierzyć, kredema łatwowierny, pardoni przebaczać pardonema łatwo przebaczący, agi czynić, agema czynny, koleri gniewać się, kolerema gniewliwy itd.

-ebl- oznacza możliwość (eble może): fleksi giąć, fleksebla giętki, rompi łamać, rompebla kruchy, povi módz, povebla możliwy, fari czynić, farebla możliwy do zrobienia, kredi wierzyć, kredeba prawdopodobny, sanigi uzdrowić, sanigebła, ulęczalny, manĝi jeść, manĝebła możliwy do jedzenia, legi czytać, legebla czytelny, kalkuli liczyć, nekalkulebla nie do zliczenia, vidi widzieć, travidebla przeźroczysty, aliri przyjąć, nealirebla niedostępny itd.

-ind- oznacza godność, wartość (inda godny, wart): ami kochać, aminda godny kochania, legi czytać leginda wart czytania, memori pamiętać memorinda, godny zapamiętania, ridi śmiać się, ridinda godny śmiechu, rekomendi polecić, rekomendinda godny polecenia, peni starać się, peninda wart zachodu, kredi wierzyć, kredinda godny wiary, laŭdi chwalić, laŭdinda godny pochwały itd.

Ćwiczenia. Ekzercoj.

Jam mi ie forgesis mian kajeron. — Vi estas iom forgesema, sinjoro, kaj vi iel devus korektiĝi. — Ĉu vi ial tion diras? — Kiam la lernejestro serĉis la lernanton, li tute ne sciis, kie li estas kaj kiel li eliris. — Estas tiel facile, ke mi ne scias, kiel oni ne povas kompreni. Kiom da leteroj vi skribos al mi? Mi skribos tiom da leteroj, kiom vi deziras. Ĉu vi tiam estos kontenta? — Vi estas tro severa. Komprenu do, ke mi ne povas ĉiam esti ĉie samtempe, kaj ke mi neniel estas kapabla ĉiel kontentigi vin. — Li intencis nenion (aŭ: neniom) aĉeti kaj fine li aĉetis ĉion (aŭ: ĉiom). — Vi neniam elparolas korekte. — Tio estas nenie videbla. — Li tuj skribis la adreson kaj li ĵus forportis la leteron, kiu jam baldaŭ alvenos. — Ju pli oni konas lin, des pli oni amas lin. — Jen vi tute silentas, jen vi tro babiladas. — Paŭlo estas babilema kaj ordema infano. — Komprenoble li estas laŭdinda, sed lia frato estas nekorektebla petolulo, ĉiam mensogema, neatentema kaj certe malinda ricevi ian rekompencan.

2.

Ja ciebie już gdzieś widziałem, lecz nie wiem gdzie. To było pewnością tam, nie byłem bowiem nigdy gdzieindziej, albowiem nie można przecież wszędzie iść. — Gdy nauczyciel opowiadał

nam raz pewną historję, byliśmy wszyscy uważni i spokojni. W rzeczywistości nie zawsze tak było, nawet prawie nigdy. — Ty musisz to jakoś przetłómaczyć; nie powiem ci jednak, jak. — Wten sposób uczy się najlepiej. — W żaden sposób nie można się obawiać trudu, gdyż on wzmacnia i zwiększa naszą energję. — Pytasz się, dlaczego poeta to napisał? Spewnością miał jakiś powód. Dlatego my nie możemy o tem wyrokować. — Nauczyciel ukarał chłopca nie bez powodu. On został ukarany na każdy sposób sprawiedliwie. — Daj mi nieco wina! Ile chcesz? Ile masz. Wszystko? Tak, ja wezmę' albo wszystko albo nic. — Im więcej się uczymy, tem więcej chcielibyśmy się uczyć.

3.

Kiam venos via aminda fratino? Ŝi ĵus venis tien ĉi. — Tiu ĉi lernanto estas diligenta kaj prudenta sed ne sufiĉe laborema, liaj skribaĵoj estas tiel malbone skribitaj, ke ili ne estas legeblaj de liaj instruistoj, kiuj ĉiutage, sed vane, lin punas. Kiam mi ricevis vian leteron, mi skribis al via amiko, sed li ankoraŭ ne respondis. — Kial vi ne iros morgaŭ kun ni en teatron? Tial, ke mi neniam iras tien. — Ĉu vi vidis tie ĉi mian paperujon? Mi neniam vidis, sinjoro, vian paperujon tie ĉi; tial mi kredas, ke vi perdis ĝin, aŭ ke oni

ŝtelis ĝin el via poŝo; vi do bone farus, se vi forgesus kiel eble plej baldaŭ tiun malgrandan malfeliĉon. „Ha! sinjorino pordistino, vi kredas tion, sed tio ne estas kredebla, kaj ju pli mi pensas pri tio, des pli — ne kredema, — mi kredas, ke vi ne estas kredinda. „Tiam mi mensogus?“ „Iom, eble, mi opinias, sed mi nenie diros tion, kaj vi neniel bezonas maltrankviligi“.

4.

Ten mlody czlowiek napisal na uroczystosc weselną swojej kuzynki tak godne uwagi wiersze, że je zaraz drukowano. — Bądź rozsądne, kochane dziecię, pilne w nauce, jak długo jesteś młode, gdy praca jest łatwą i niezapominaj, że lenistwo i apatya nigdy nie są nagradzane. — List, który wam wasz brat napisał kiedyś jest godny czytania; albowiem jest sprawiedliwy, może nieco za surowy ale w żaden sposób nie jest stronniczy. — Ten pan zna dobrze język francuski; wymawia go bardzo poprawnie i umie długie historie, bajki a nawet opowiadania na pamięć, dla tego jest wszędzie z przyjemnością widzianym, albowiem umie zawsze każdego zainteresować.

Letero.

Vieno, la 5an de febr. 1906.

Vi opinias eble, mia kara Paŭlo, ke mi estas tre maldiligenta, tial ke ĝis nun mi ne respondis

vian amindan leteron de l' antaŭa jaro. Malfeliĉe via adreso de mi estis forgesita kaj mi ne povis trovi ĝin en la provinca adresaro. Hieraŭ, okaze, ia amiko, kiu ĵus venis Vienon kaj vin konas, parolis kun mi pri vi kaj donis al mi la necesan sciigon. Plezure mi aŭskultis lian rakontadon, ĉar mi sciigis tiel, ke vi ĉiam estas la junulo laborema, saĝa kaj prudenta, kun kiu mi dum preskaŭ du tutaj jaroj tiel multe laboradis, kiel eble estas. Ĉu vi memoras iafoje niajn ĉarmajn babiladojn post la vespermango? Vi pli amis la versaĵojn de la pola verkistaro, mi preferis la librojn de la poetoj, kiuj vivis en antikvaj tempoj. Vi laŭdis Mickiewicz (Mickjeviĉ), Słowacki aŭ la bonegan verkiston Kraŝiński, dum mi fervore tradukis la paĝojn de la dramoj de Sofoklo. Cetere ĉie ni trovis ne nur grandajn kaj laŭdindajn lecionojn, sed ankaŭ tiun amon al la beleco, kiu estas la afero plej grava ĉe la verkistoj. Tiu amo ankaŭ estas (tio), kio nin unuigis ĉe nia unua kunveno.

Via ĉiam sindonema amiko

Henriko.

Słówka. Vortoj.

laboro praca
 klaso klasa
 kajero zeszyt
 papero papier.
 folio arkusz

plumo pióro
 inko atrament
 krajono ołówek
 libro książka
 paĝo stronica

leciono lekcyja
 progreso postęp
 apatio apatya
 fervoro zapał
 energio energia
 ordo porządek
 babili gadać, paplać
 lingvo język, mowa
 lítero litera
 letero list
 bileto bilet
 adresó adres
 koverto koperta
 historio historya
 fabelo powiastka
 fablo bajka
 verso wiersz
 poeto poeta
 poezio poezya
 teatro teatr
 dramó dramat
 verko dzieło
 muziko muzyka
 kolego kolega
 majstro mistrz
 profesoro profesor
 spirito duch
 animo dusza
 prudento rozsądek
 justa sprawiedliwy
 partia stronniczy
 facila łatwy
 korekta poprawny
 atenta uważny

inteligenta inteligentny
 kapabla zdolny
 diligenta pilny
 saĝa mądry
 severa surowy
 antikva starożytny
 koni znać
 lerni uczyć się
 instrui uczyć
 elparoli wymawiać
 indulĝi pobłażać
 memori pamiętać
 forgesi zapominać
 pensi myśleć
 opinii mniewać
 juĝi sądzić, wyrokować
 imażi wyobrazić sobie
 kosili radzić
 demandi pytać
 respondi odpowiadać
 silenti milczeć
 mensogi kłamać
 prepari przygotować
 montri wskazywać
 rakonti opowiadać
 traduki tłumaczyć
 kalkuli rachować
 konduti prowadzić się
 rekompenci nagradzać
 laŭdi chwalić
 admiri podziwiał
 observi obserwować
 serĉi szukać
 ŝerci żartować

puni karać
 ordoni rozkazywać
 obei być posłusznym
 klopodí starać się, zadawać
     sobie trudu
 peni starać się
 erari błędzić
 petoli swawolić
 presi drukować
 bindi oprawiać książki
 parkere na pamięć
 vane napróżno
 okaze przypadkiem

for precz
 supre na górze
 malsupre na dole
 tuj zaraz
 jus właśnie
 jam już
 preskaŭ prawie
 precipe szczególnie
 sufiče dostatecznie
 tro zanadto
 jen... jen... jużto... jużto
 ju... pli im... tem

Dziewiąta lekcya. Naŭa leciono.

Gramatyka: Spójnik.

Słownictwo: Przystawki **dis -**, **ek -**, **re -**, — Słowa złożone z **-edz -** i **-edzin**. — Ćwiczenia.

Gramatyka. Gramatiko.

Spójnik. Konjunkcio.

Ważniejsze spójniki są:

ke, że (skutk.), aby (celow.)
 se jeżeli
 êu czy
 êu... êu... czy... czy
 ĉar ponieważ
 ĝis aż, dopóty
 kvankam chociaż
 kvazaŭ jakby
 kiam kiedy, gdy
 tuj... kiam skoro tylko

dum podczas gdy
 porke = por ke aby
 por aby
 nur se chyba że
 se nur byleby
 eê se chociażby
 laŭ wedle
 laŭ tio se według tego
 antaŭ ol zanim
 anstataŭ zamiast

esceptinte ke, z wyjątkiem	nek ani
gdy	tamen jednak
ja wprawdzie, wszak	sed lecz itd.

Spójniki rządzą trybem oznajmującym, jeśli czynność jest pewna, rzeczywista: kvankam mal-frue li venis, tamen li venis chociaż późno przybył, jednak przybył, mi esperas, ke li venos spodziewam się, że on przybędzie, mi ĝojas, ke li estas feliĉa cieszę się, że on jest szczęśliwy.

Jeśli czynność jest wątpliwą lub warunkową, wtedy używa się trybu warunkowego: se li povus, li certe venus gdyby mógł, przybyłby pewnością, mi ĝojus, se li estus feliĉa cieszyłbym się, gdyby on był szczęśliwy,

Czynności oznaczające rozkaz, życzenie, lub cel wyraża się trybem rozkazującym: ordonu, ke li venu rozkaz, żeby on przyszedł, estas necese, ke li venu jest koniecznym, żeby on przyszedł, mi deziras, ke li estu feliĉa ja życzę sobie, żeby on był szczęśliwy.

Spójniki **antaŭ ol**, **anstataŭ** i **por** rządzą trybem bezokolicznym; **se** w znaczeniu jeżeliby, gdyby, rządzi trybem warunkowym; **por ke** i **ke** (celowe) rządzą trybem rozkazującym.

II. Słownictwo. Vortfarado.

Przystawki. Prefiksoj.

dis - oznacza rozdział, rozdrobnienie: ĵeti rzuć **dis**ĵeti rozrzucić, semi siaĉ **dis**semi rozsiać,

pele pędzić, **dis**pele rozpędzić, doni dawać, **dis**doni rozdawać, ŝiri rwać, **dis**ŝiri rozerwać, ŝuti sypać, **dis**ŝuti rozsypać itp.

ek oznacza początek lub krótkotrwałość czynności: kanti spiewać, **ekk**kanti zaspiewać, flami płonąć, **ek**flami zapłonąć, flori kwitnąć, **ek**flori zakwitnąć, vidi widzieć, **ek**vidi zobaczyć, krii krzyczeć, **ekk**krii zakrzyknąć itd.

re- oznacza zwrot lub powtórzenie: doni dać **re**doni oddać, veni przybywać, **re**veni powrócić, diri powiedzieć, **re**diri odpowiedzieć, memori pamiętać, **re**memori przypomnieć sobie, skribi pisać, **re**skribi odpisać itd.

-edz- i **-edzin-** dodają się również jako wstawki i tworzą w ten sposób nowe słowa: doktore**dzino** żona doktora, lavistine**dz**o mąż praczki itd.

Ćwiczenia, Ekzercoj.

1.

Mi kredas, ke la scienco estas potenca progresadilo, kaj ke ĝi pli kaj pli kondukos la homaron al la vereco. — La homoj diras, ke, se ili estus riĉaj, ili donacus multan monon al la malriĉuloj. Ĉu ili efektive tiel agus? Ĉar vi ne venis hieraŭ, mi pensas, ke vi venos morgaŭ. Diru, kiam vi alvenos, por ke mi estu hejme. — Tuj, kiam li ekparolis, mi aŭdis, ke li estas kortuŝita, kaj ke li donos la petitan permeson. — Antaŭ ol ĵugi,

aŭskultu nin. — Tial ke vi estas ĝentila mi tion donos al vi, porke vi estu rekompencota. — Vi jam donis al mi ion, por ke mi estu rekompencata. Nun mi estas sufiĉe rekompencita. — Mi atendas vin, esceptinte ke vi estos malsana. — Kvankam mi iom malsanetas, tamen mi venos, ĉar mi sendube preferas viziti vin, anstataŭ enui sola. — Diru al la servistino, ke ŝi ekbruligu la lampon kaj ke ŝi remetu la meblaron en ordo. — Tiu artisto ekkoleras facile, kvazaŭ li estus ĉiam ofendita, kvankam ĉiuj estas tute singardaj ne ekvundi lian tre ofendeman fierecon. — Tutkore mi gratulas vin pro via bonega akiraĵo. Vi estis tre prava aĉeti ĉi, tiun bienon.

2.

Żałuję bardzo, że dzisiaj nie przyszedłeś, spodziewam się jednak, że jutro przyjdiesz. — Chociaż on tego nie powiedział, wiemy jednak dobrze, co on myśli i co on robi, albowiem znamy go dobrze. — Ponieważ mi to przyrzeczono, oczekuję więc pewnie. — Ty mówisz tak głośno, jakgdybym był głuchy. — Co byś zrobił, gdyby on źle postępował? Zamiast się gniewać, odszedłbym, chyba że byłbym zmuszonym zostać. — Chciej pan powiedzieć piekarzowi, żeby nam przynosił chleb codziennie o 12-tej godzinie i żeby nie zapomniał przynieść nam dzisiaj bułki. — Rozkaza-

łem żonie odźwiernego, żeby nieznanym osobom nie wpuszczała do mego domu, zwłaszcza wieczorem i w nocy. — Zdaje mi się, iż my nie powinniśmy się rozchodzić, nie podziękowawszy wujowi najserdeczniej za przyjemność, jaką nam sprawił, pozwalając oglądać zbiór swych starożytności. — Bawiliśmy się bardzo dobrze a teraz zadowoleni powrócimy wszyscy do domu.

3.

Via frato venu tuj, mi petas, ĉar mi bezonas paroli kun li hodiaŭ. — Konvenas, ke la parolanto elparoladu korekte kaj laŭte, porke ĉiuj aŭskultantoj bone komprenu lin. — Diru al viaj lernantoj, ke ili reportu en la lernejon ĉiujn librojn, kiujn ili tralegis. — Mi donacus al via aminda fratino flo-rojn, sed mi ne estas certa, ĉu ŝi ne rifuzos ilin. — Tuj, kiam la fratino vidis sian fraton, ŝi ekplendis, ke li, anstataŭ skribi leteron ĉiusemajne, nur malofte donis signon de vivo, sed li respondis, ke ŝi estas malprava. — Kvankam mi tre afable rein-vitis viajn gepatrojn, ili ree ne akceptis mian inviton; ĉu tial, ke ili estas tro maljunaj kaj malfortaj, ĉu tial ke ili timas enui en nia societo. — Antaŭ ol ekparoli, oni devas bone pripensi. — Por ke vi estu prava, estus necese, ke la homaro, estu perfekta, sed vi scias tiel bone, kiel mi, ke tio ne

estas ebla. — Ne disĵetu papererojn en la ĝardeno
Mi ne kredas plu, ke li venos, kaj tion mi tre be-
daŭras.

4.

Skoro tylko otrzymałem twój bilet, natych-
miast zacząłem pisać, jednak praca moja nie jest
jeszcze skończoną. — Ażeby te dobra ziemskie
mogły do niego należeć, musi je kupić, albo mu-
siałyby mu je kto podarować, sędzę jednak, iż jest
za biednym, aby mógł je kupić a jestem pewny,
że terazniejszy posiadacz mu ich nigdy nie daruje. —
Abyś stracony czas mógł napowrót odzyskać, mu-
siałyś cały dzień i noc pilnie pracować. — Jeśli
moi rodzice pozwolą, pójdę z tobą, jednak boję się,
czy pozwolą, chociaż już dzisiaj czuję się dużo
lepiej niż wczoraj. — Nasz stary przyjaciel, sędzia,
powiedział nam, iż bardzo często są ludzie nie-
sprawiedliwie sądzeni według tego, czy są ubodzy
czy bogaci. — Młody lekarz rozdzielił pomiędzy
wszystkich biednych we wsi jałmużnę, chociaż
sam nie jest bogatym człowiekiem.

Rozmówki. Interparoloj.

Sofio. — Ernesto. — Nikolao.

Sofio.

Bonan tagon, sinjoro; kiel vi fartas?

Ernesto.

Tre bone, mi dankas (aŭ: dankon), kaj vi, sinjorino?

Sofio.

Bone, mi neniam fartis pli bone ol de kelka tempo.

Ernesto.

Kiu venas tie? Ĉu ne estas nia amiko Nikolao N..., la instruisto?

Sofio.

Jes, estas li. Mi lasas vin. Fartu bone! (Ŝi foriras).

Ernesto.

Bonvenon, amiko. Kiel vi fartas nun? Ĉu via familio estas en bona farto?

Nikolao.

Mia edzino ĉiam estas sana, sed unu el miaj infanoj havas mienon tre malbonan; ĝi ne havas plu apetiton kaj ĉiam plendas pri kapdoloroj.

Ernesto.

Eble tio ĉi venas nur el tro rapida kresko; la kreskado tre lacigas la infanojn.

Nikolao.

Tion ĉi vi diras por trankviligi min, sed ĉar vi mem estas patro, vi certe komprenas mian timon.

Ernesto.

Sendube... Nu, adiaŭ. Mil amikajojn al via frato. Salutu vian patron de mi kaj prezentu mian respektan submetigon al via edzino.

Nikolao.

Certe, mi ĝin faros. Viaflanke ne forgesu revoki min al la memoro de viaj gepatroj. Ĝis revidô!

Według L. Beaufronta.

Słówka. Vortoj.

scienco nauka, wiedza

arto sztuka

gusto smak

religio religia

pacienco cierpliwość

pasio namiętność

kolero gniew

timo strach

humoro humor

pastro ksiądz

almozo jałmużna

tombo grób

leĝo prawo

rajto słuszność, prawo

paco pokój (spokój)

industrio przemysł

komerco handel

poŝto poczta

signo znak

stacio stacya

raso rasa

gento plemie, ród

reĝo król

regno państwo

bieno dobra ziemskie

potenca potężny

fiera dumny

modesta skromny

ĵaluza zazdrosny

egala równy

efektiva rzeczywisty

perfekta doskonały

libera wolny

prava esti mieć słuszność

certa pewny

sama ten sam

agi czynić, działać, postę-

pować

bapti chrzcić

beni błogosławić

preĝi modlić się
 permesi pozwalać
 saluti pozdrawiać
 voki wołać
 konduki prowadzić
 prezenti przedstawiać
 gardi strzec
 danci tańczyć
 festi świętować
 kondamni zasądzać, ska-
 zywać
 savi ocalić
 militi wojować
 paŝi strzelać
 vundi ranić
 sendi posełać
 donaci darować
 ricevi otrzymać
 gajni wygrywać, pozyskać
 akiri osiągnąć, zdobyć
 mezuri mierzyć
 ofendi obrazić

plendi skarżyć się
 bedaŭri żałować
 aparteni należeć
 posedi posiadać
 decidi rozstrzygać, posta-
 nowić
 danki dziękować
 ĉagreni martwić
 enui nudzić się, tęsknić
 amuzi bawić
 daŭri trwać
 ĉesi przestawać
 ĵeti rzucać
 peli pędzić
 ŝajni zdawać się
 gratuli gratulować
 envii zazdrościć
 helpi pomagać
 zorgi troszczyć się
 t. e. (tio estas) to jest
 sendube bez wątpienia
 adiaŭ (pożegnanie)

Dziesiąta lekcya. Deko leciono.

Gramatyka: Czasy złożone str. cz. — Imiesłów.

Słownictwo: -ĉj-, -nj-, -um-. Moŝto. Ćwiczenia.

I. Gramatyka. Gramatiko.

Czasy złożone. Tempoj malsimplaj. (Kunmetitaj).

Czasy złożone strony czynnej urabia się przez połączenie odpowiedniego imiesłowu ze słówkiem „esti“.

mi, vi, li, ŝi, ĝi, oni, ni, vi, ili

estas amanta właśnie zaczynam... zaczynają kochać

„ aminta pokochałem... pokochali

„ amonta *) mam... mają zamiar kochać

estis amanta właśnie zacząłem... zaczęli kochać

„ aminta pokochałem był... pokochali byli

„ amonta *) miałem... mieli zamiar kochać

estos amanta właśnie zacznę... zaczną kochać

„ aminta pokocham... pokochają

„ amonta *) powezmę... powezmą zamiar kochać

estus amanta właśnie zacząłbym... zaczęliby kochać

„ aminta pokochałbym... pokochaliby

„ amonta powziąłbym...powzięliby zamiar kochać.

Imiesłowu, zwłaszcza strony czynnej używa się bardzo często w formie przysłówkowej, gdy odnosi się do rzeczownika, lub zaimka, od którego jest zawisłym: kantante ŝi ĉarmis lin spiewając czarowała go, traleginte la libron, li metis ĝin en ŝrankon przeczytałwszy książkę, włożył ją do szafy.

Podobnie bywa używanym przymiotnik, jeśli się odnosi do wyrazu bezokolicznego lub do treści całego zdania: estas necese, ke li venu (jest) potrzeba, żeby przyszedł, danĝere estas rajdi sur leono jest niebezpiecznie jeździć na lwie.

*) prawie nie używa się.

II. Słownictwo. Vortfarado.

Wstawki. Sufiksoj.

-um- niema osobnego znaczenia; używa się wstawki tej wtedy, gdy wszystkie inne nie nadają się lub nie określają dokładnie danego pojęcia: plena pełny, plenumi spełnić, butono guzik, butonumi zapinać, varma ciepły, malvarmumi przeziębic się, gliti ślizgać się, glitumi ślizgać się na łyżwach, kolo szyja, kolumo kołnierz, mano ręka, manumo manszet, buŝo usta, buŝumo kaganiec, nazo nos, nazumo cwikier, akvo woda, akvumi nawodnić, aero powietrze, aerumi wietrzyć, vento wiatr, ventumi wachlować, palpebro powieka, palpebrumi mrugać, aminda godny kochania, amindumi umizgać się itd.

-ĉj- dodane do 2—5 liter imienia męskiego zamienia je na pieszczotliwe: Johano—Johanĉjo — Joĉjo Jaś, Miĥaelo — Miĉjo Michaś, Petro — Peĉjo Piotruś itd. tak samo patro — paĉjo ojczulek.

-nj- dodane do 2—5 liter imienia żeńskiego zamienia je na pieszczotliwe: Mario = Marinjo = Manjo Mania, Sofio = Sofinjo = Sonjo Zosia itd. tak samo patrino — patrinjo = panjo mateczka.

Tytuł. Titolo.

Tytuł spełnia wyraz **moŝto** Mość: imperiestra moŝto (imperiestro cesarz), reĝa moŝto (reĝo król), princa moŝto (princo książę), grafa moŝto (grafo

hrabia), barona moŝto, sinjora moŝto, pastra moŝto (pastro kŝiadz), episkopa moŝto (episkopo biskup), ĉefepiskopa moŝto (ĉefepiskopo arcybiskup), papa moŝto (papo papieŝ) itd.

Ćwiczenia. Ekzercoj.

1.

Ĉu vi jam estis fininta vian leteron, kiam vi foriris? Jes, mi ĉiam eliras nur, kiam mi estas fininta mian laboron. — La kantisto jam estos kantinta la kantojn je la naŭa horo. Irante je la oka horo vi atidos lin, sed pli malfrue, ĉio estos finita. — Ni estus legintaj la libron, se la majstro estus doninta ĝin al ni; sed ne estas necese, ke ni havu ĝin nun, ĉar ni estas ricevontaj morgaŭ alian libron. — Estas necesege, ke vi estu ricevinta lian leteron antaŭ ol vi ion decidis. — Kiam vi venis, mi jam estis forironta. — Laborante-li gajnis, ludante li perdis. — La afabla junulo estas mata, li estis ĉiam laŭdata kaj li estos enviata. — Tiu ĉi bona libro estas legita, legata, legota de ĉiuj. — Via laboro estas tre bone farita. Mi vidis, ke ĝi estis malrapide kaj zorgeme farata. — Nia domo estas baldaŭ konstruita. Kiam ĝi estos konstruita, vi venos al ni. — Estas dezirinde, ke vi venu baldaŭ. —

2.

Miałem właśnie zamiar pisać, kiedy przyszedł twój list i postanowiłem zostać. — On już swoją pracę skończy, kiedy ty go odwiedzisz. — Ja nie byłbym tak zrobił, gdybyś mi był przedtem napisał. — Mój brat był w zeszłym tygodniu tak chory, że nie mógł wyjść. — Gdybyś był tak pracował jak twój brat, byłbyś tak chwalonym jak on. — Pracowawszy, pracując i mając zawsze zamiar pracowania, byłeś, jesteś i będziesz chwalonym. — Wiem, że miano mnie zaprosić, lecz ponieważ mnie dotąd nie zaproszono, nie wiem, czy będę zaproszony. — Pracując, nauczyłem się bardzo wiele. — Kiedy ja przyszedłem do niego, on właśnie miał zamiar wyjść. — To musi być zapłaconem, czy chcesz czy nie chcesz, jest bowiem koniecznem zapłacić wszystko. — Ponieważ było wczoraj bardzo ciepło, spaliśmy w pokoju nie zamykając okien.

3.

Revidinte sian patrinon post longa malsano, la filo ekkriis, ke tiu vido lin resanigos. — Ne salutita de siaj amikinoj, la kuracistedzino estis elirinta el nia domo, kiam ni alvenis. — Antaŭ ol skribi, vi estas devinta paroli kun ŝi pri tiu afero. Sendube, patro, kaj efektive mi estis intencinta diri al ŝi ĉion buŝe, sed ĉar ŝi estis foririnta, mi

necese skribis, por ke ŝi sciiĝu mian volon. — Kiam la vento estis faliginta la flavigintajn foliojn de la arboj, mi preferis restadi hejme, ol promena-di en la arbaro, kvankam ofte la vetero estis tre agrabla. — Tuj kiam mia kuzino estos alveninta, ni disiros: mi forironte Parizon, ŝi restante sola hejme. — Ne timante la hundojn, dormu kato, trankvile en la hundejo. — En la lingvo Esperanto ni vidas — kaj ni estas sendube pravaj — la estontan duan lingvon de ĉiu instruita homo. —

4.

Idźcie naprzód, moje dzieci, bez obawy (nie bojąc się) niebezpieczeństwa! — Zanim pociąg nadejdzie, mam dosyć czasu, aby pobiec do domu i powiedzieć szwagrowi, by pojechał z nami na wieś. Dobrze! Piotrusiu, zrób to, ale spiesz się! — Skoro tylko śnieg pokryje ziemię, nie będziemy tak często biegać w ogrodzie. — Wy musicie iść prędzej do domu, bo skoro tylko mgła pokryje dolinę, będzie tak ciemno, że chociaż znamy dobrze drogę, jednak możemy łatwo ją stracić. — Bylibyśmy wczoraj bardzo chętnie poszli na przechadzki, gdyby temperatura nie była tak mroźna. — Właśnie zaczął silny wiatr dąć i pewnością byłby zaczął śnieg padać, dlatego woleliśmy zostać przy ognisku. — Kiedy przybyliśmy do domu, dowiedzieliśmy się, iż ojciec, nie napisawszy przed-

tem, aby mu pokój przygotować, przyjechał wieczornym pociągiem. —

Rozmówki. Interparoloj.

Sonjo (aŭ: Sofinjo). — Erĉjo (aŭ: Erneĉjo). —
Niĉjo (aŭ: Nikolĉjo, Nikoĉjo, Nikĉjo).

Erĉjo.

Kian temperaturon vi preferas, Sonjo? la sekan aŭ la malsekan, la varmegan aŭ la glacian, unuvorte kian sezonon?

Sonjo.

Senŝerce mi diros al via grafa Moŝto, ke el ĉiuj sezonoj de l'jaro mi preferas la printempon kaj la majan monaton. — En majo vere revivigas la naturo, la arboj malfermas siajn burĝonojn kaj kovras sin per folioj kaj floroj. Ĉiuj kreskaĵoj parfumas la aeron.

Erĉjo.

Kontraŭe mi preferas la dormadon de l'naturu, la vintron. Estas por mi plezuro rigardi la kamparon kovritan per ĝia mantelo de brilega nego. Se la pluvo falas, mi restas hejme, sidante apud la fajro kaj fumante bonan cigaron aŭ bonegan pipon.

Sonjo.

Kaj vi, Niĉjo? nenion vi diras: kian tempon de jaro vi preferas?

Niĉjo.

Ho! mi havas guston tute diferenčan de l'via. Dum la printempo oni scias neniam, ĉu oni devas preni la pluvombrelon aŭ bastonon. Mi preferas la aŭtunon. Dum la aŭtuno la temperaturo estas pli agrabla ol en la somero: la marŝo estas plezuro.

Sonjo.

Vi estas prava, Niĉjo. Rimarku, ke, se ni komparos la sezonojn kun la vivo de l'homo, ni trovos, ke la printempo respondas al la infaneco, la somero al la aĝo de l'pasioj, la aŭtuno figuras la maturecon en la vivo kaj la vintro la maljunecon.

Według L. Beaufronta.

Słówka. Vortoj.

Dio Bóg
 universo wszechświat
 globo kula ziemska
 mondo ŝwiat
 naturo przyroda
 suno słońce
 astro gwiazdozbiór
 radio promień
 lumo światło, jasność
 luno księżyc
 stelo gwiazda
 ĉielo niebo
 aero powietrze
 horizonto horyzont
 temperaturo temperatura

frosto mróz
 nego śnieg
 glacio lód
 nuboj chmura
 nebulo mgła
 fulmo błyskawica
 tondro grzmot
 vento wiatr
 maro morze
 lago jezioro
 bordo brzeg
 insulo wyspa
 monto góra
 valo dolina
 fonto źródło

rivero rzeka
 ponto most
 vojo droga
 dezerto pustynia
 besto zwierzę
 tigro tygrys
 lupo wilk
 vulpo lis
 azeno osioł
 aglo orzeł
 korvo kruk
 alaŭdo skowronek
 papago papuga
 rano żaba
 vermo robak
 serpento wąż
 insekto owad
 abelo pszczoła
 araneo pająk
 formiko mrówka
 muŝo mucha
 papilio motyl
 herbo trawa
 radiko korzeń
 branĉo gałąź

trunko pień
 burgono pączek (kwiatu)
 kverko dąb
 abio jodła
 nesto gniazdo
 arko łuk
 fero żelazo
 vagono wagon
 ŝerco żart
 seka suchy
 klara jasny
 brila błyszczący
 ebena równy
 profunda głęboki
 fluida płynny
 krei stworzyć
 flui płynąć
 blovi dąć
 promeni przechadzać się
 fali padać
 droni topić się
 parfumi perfumować
 dangere niebezpiecznie
 laŭlonge wzdłuż
 laŭlarĝe wszerek

Składnia. Sintakso.

Tak, jak cały język Esperanto, tak samo składnia jego jest nadzwyczaj prostą i człowiek, który umie cokolwiek logicznie myśleć, prawie że nie może się niezrozumiale w Esperancie wyrazić. Charakterystyczne cechy pojedynczych części mowy,

jasne regułki co do użycia pojedynczych przypadków i usunięcie z języka wszelkich wieloznaczności wyrazów, pozwalają z łatwością unikać wszelkich zawłości i niejasności w składni.

Jak w każdym języku, tak i Esperancie najważniejszą zasadą jest wyrażać się jak **najprościej** i jak **najjaśniej**, aby mózdz być zrozumiałym dla wszystkich; należy tedy używać **zdań krótkich** i czasów o ile możności pojedynczych.

W szczególności:

Przedimka 1a należy używać tylko, gdy jest mowa o osobach lub rzeczach znanych; zastępuje on częstokroć słaby zaimek wskazujący. Wogóle przedimka należy używać raczej rzadziej niż za często. —

Przymiotnik można kłaść bez różnicy przed lub po rzeczowniku, do którego się odnosi: belaj floroj albo floroj belaj estas en ĝardeno. Przymiotniki i imiesłowyy użyte jako przydawka przy przedmiocie, kładą się zawsze w przypadku pierwszym, a stosują się do przedmiotu tylko co do liczby: mi vidis lin ĉe tablo sidanta kaj libron leganta. Przy użyciu imiesłowów jako przydawki zamiast przymiotnika, należy pamiętać, iż imiesłów oznacza zawsze **chwilowość** a przymiotnik **stały** przymiot osoby lub rzeczy.

Przeczenie „nie” kładzie się zawsze przed czasownikiem, o ile nie chodzi o zaprzecze-

nie jakiegoś poszczególnego wyrazu; w drugim wypadku kładzie się przeczenie przed tym właśnie wyrazem: mi **ne volas** legi libron, mi **ne libron** volas legi.

Równocześnie dwa przeczenia istnieć nie mogą.

Po słowie może stać jeden tylko czwarty przypadek: pardoni la malamikon albo pardoni al la malamiko **lecz**: pardoni al la malamiko lian kulpon **nie zaś**: pardoni la malamikon lian kulpon.

Wyraz bezokoliczny jest tu częściej używany niż w języku polskim: widziałem go przechadzającego się: mi vidis lin promenanta, albo: mi vidis lin promeni.

Szyk w zdaniu jest zwykle prosty: podmiot, orzeczenie, przedmiot bliższy itd. Szyk ten można jednak dowolnie zmieniać, byle tylko nie ucierpiała na tem jasność myśli. Wyraz, na który chcemy położyć nacisk, kładzie się na początku zdania.

Zdanie pytające zawsze się rozpoczyna od zaimka lub przysłówka pytajnego albo od partykuły **ĉu**. Czynności **pewne, rzeczywiste** wyraża się trybem oznajmującym: mi scias, ke li venos; se pluvos, mi ne iros promeni.

Czynności wątpliwe i warunkowe wyraża się trybem warunkowym: se mi estus sana, mi estus feliĉa,

Czynności r o z k a z a n e (z a k a z a n e) lub ż y c z o n e wyraża się trybem r o z k a z u j ą c y m ; mi volas, ke vi skribu, mi permesis al li, ke li venu ; bruligu kandelon, porke (por ke) estu lume! estu feliĉa obyŝ był szczęśliwy.

S p ó j n i k i rządzą trybem oznajmującym, gdy jest czynność pewna, rzeczywista — warunkowym, gdy jest warunkową — rozkazującym, gdy jest celową, lub życzoną. S p ó j n i k i **antaŭ** ol zanim, **anstataŭ** zamiast, **por** dla, rządzą trybem bezokolicznym, **por ke (porke)** i **ke** (tylko celowe!) rządzą trybem rozkazującym.

Imiona własne zachowują pisownię, jaką mają we własnym języku, jeśli w tym języku używanym jest alfabet łaciński, jednak obok, w nawiasie należy podać w pisowni Esperanto brzmienie owego słowa: Shakespeare (Ŝekspir). W przeciwnym razie używa się pisowni esperanckiej (fonetycznej). Bardziej znane nazwy i nazwiska należy pisać według prawideł języka Esperanto: Varsovio, Lvovo, Galicio, Ŝiller itd.

Dzielić wyrazy można dowolnie, najlepiej jest jednak dzielić według ich części składowych gramatycznych: for-kur-ant-o, don-it-a, fajr-er-o, dis-iĝ-i itd.

Chcących dokładniej poznać składnię języka Esperanto odsyłam do broszury P. Eructiera „Esperanta Sintakso“.

Literaturaĵoj.

I. Prozaĵoj.

Viro havis grandan familion kaj nur multajn enspezojn. La vivo en la urbo estis tro multekosta al li. Do li foriris sur la kamparon. Tie li luis malgrandan domon kaj dungis nur unu veturigiston kaj unu servistinon. Sed ĉiun matenon li aŭdis disputon en la kuirejo inter la servistino kaj la veturigisto. Fine li ne povis elporti ĝin plu. Li vokis ambaŭ al si kaj diris: „Ĉiun matenon mi aŭdas disputon inter vi. Kiu estas la kaŭzo?. — La servistino respondis unue: „Matene mi havas multon por fari. Mi devas balai kaj senpolvigi la kvar ĉambrojn, lavi kaj vesti la infanojn kaj prepari matenmanĝon por kvin personoj. Krom tio mi devas iri al farmulo por preni la kremon. La farmulo kiel vi scias, loĝas unu horon de tie ĉi. Mi perdas unu tutan horon nur pro la kremo. Dume la veturigisto estas en la kuirejo kaj faras nenion. Mi petas lin, iri anstataŭ mi pro la kremo, sed li ne faras ĝin. Pro tio ni disputas. — La sinjoro turnis sin al la veturigisto kaj diris: „Kion vi diras pri tio?“ — „Tio ne estas mia devo“, respondis la veturigisto, „vi ne dungis min pro tio“. — „Do“, respondis la sinjoro, kio estas via devo?“, — „Mia devo“, respondis la veturigisto, „estas, purigi la veturilon, mangigi kaj pu-

rigi la ĉevalojn, jungi kaj veturigi“. — Vi estas tute prava, diris la sinjoro, „kaj kiel mi vidas, vi bone konas vian devon, vi devos fari nenion ol vian devon. Sed mi ordonas al vi, jungi, kaj veturigi la servistinon al la farmulo pro la kremo. Tio do certe estas via devo?“.

Rimedo kontraŭ la Esperantismo.

En unu urbeto en gaja societo oni parolis pri la ĥolero kaj pri la novaj rimedoj kontraŭ ĝi. En la societo sin trovis ankaŭ unu kuracisto kaj unu juna homo, kies sola celo en la vivo estis bone manĝi, bone trinki kaj amuzi fraŭlinojn, kaj kiu pensis pri si, ke li estas eksterordinare sprita, amis ĉion kritiki nenion sciante. Kiam la kuracisto rakontis pri la novaj rimedoj kontraŭ la ĥolero, la junulo interrompis lin kaj diris: sed ĉu via scienco trovis jam ankaŭ efikajn rimedojn kontraŭ la plej nova malsano, kiu nun vastiĝas en la mondo — kontraŭ la esperantismo? — Kio estas esperantismo? demandis unu fraŭlino. — Esperantismo, respondis la junulo kun mieno de granda scienculo, estas aligado al la nove elpensita lingvo, kiu havas la nomon „Esperanto“. Tiu ĉi malsano konsistas en tio, ke homoj, kiuj ofte ĝis nun estis tute prudentaj, ricevas atakon de frenezo kaj komencas lerni la novan lingvon, ili ricevas varmegon, kaj en la deliro, kaŭzita de tiu ĉi varmego,

ili komencas paroli pri la „estonteco“ pri la „frateco de la popoloj“ k. t. p. ; ekster tio ili ricevas la tre danganan pasion infekti per sia malsano kiel eble pli da aliaj homoj kaj en tio ĉi kuŝas la plej granda danĝero de tiu ĉi malsano. Oni diras, ke tiu ĉi malsano infektis jam multajn urbojn kaj landojn. Ĉu vi elpensis jam ian rimedon kontraŭ tiu ĉi malsano, sinjoro doktoro? Jes, respondis la kuracisto (kiu okaze mem estis esperantisto), mi profunde esploris tiun ĉi malsanon kaj mi havas kontraŭ ĝi tre efikan rimedon. La baciloj de tiu ĉi malsano portas sin en la radioj de la suno, kaj en mallumo ili ne povas vivi, tial la plej bona rimedo kontraŭ la esperantismo estas: sidi ĉiam en profunda mallumo kaj allasi al si neniam radion de la suno.

La reĝo kaj la servisto.

Tatara rakonto, tradukita de A. Kofman,
(El Esperantaj Prozaĵoj).

Reĝo sidis je sia tablo kaj atendis la alporton de manĝaĵoj. Sed unu el la servistoj, kiu estis tre timema, faletis kaj kelkaj gutoj de la buljono ŝprucis sur la veston de la reĝo. La reĝo koleris kaj ordonis senkapigi la mallertulon. La malfeliĉulo pensis: „Mi estas filo de la morto, mia savo estas nebla!“ kaj li prenis la buljonujon

kaj elverŝis enhavon sur la reĝon. Tiu ĉi miregis kaj ekkriis: „Ho, junulo, ĉu vi estas posedata de frenezo? Kion vi faris? La servisto diris: „Mia reĝo, mi ne freneziĝis“, miaj pensoj estas en ordo. Mi kuraĝis fari tion ĉi por danki vin pro via boneco al mi. Nun la homoj ne diros pri vi: la reĝo egzekutis malfeliĉulon pro ia bagatelo; ili laŭdos vin kaj diros: la reĝo estas tute prava kaj neriproĉinda, ĉar la servisto montris teruregan kaj nepardonindan arogantecon. La reĝo profundigis en pensojn kaj diris: „Ho junulo, malbone aganta kaj bone vin senkulpiganta, mi pardonas vian abomenan faron pro via lertega klarigo. Kaj la reĝo faris al li bonan donacon.

Ombroj.

Komenco de novelo de Boleslav Prus, tradukita el la lingvo pola de Dro Kabe. (El „Bohema Esperantisto“).

Kiam la briloj de l'suno estingiĝas sur la ĉielo, de l'tero leviĝas la krepusko. La krepusko — la granda nokta armeo de miloj da nevideblaj taĉmentoj kaj milionoj da batalistoj. Potenca armeo, kiu de nememoreblaj tempoj batalas kontraŭ la mondo, forkuras ĉiumatene, venkas ĉiuvespere, regas de la subiro ĝis la leviĝo de l'suno kaj tage rompita, kaŝas sin en nestoj kaj atendas. Ĝi atendas en la montaj profundaĵoj kaj en la keloj de

l'urboj, en la arbaraj densaĵoj kaj en la lagoj mal-
lumaj. Ĝi atendas kaŝante sin en la eternaj kaver-
noj de l'tero, en la minejoj, en la kavoj, en la
anguloj de l'domoj. Distirita kaj ŝajne forestanta,
ĝi tamen plenigas ĉiujn kaŝejojn. Ĝi estas en ĉiu
fendo de l'ŝelo de l'arboj, en la faldoj de l'homa
vesto, ĝi kuŝas sin sub la plej malgranda sablero,
kroĉiĝas je la plej maldika aranea fadeno kaj aten-
das. Timigita en uno loko, ĝi tuj transiras en alian,
uzante ian okazon por reveni tien, de kie oni for-
pelis ĝin, por surrampi neokupatan postenon kaj
superverŝi la teron . . . .

La tri gutoj.

Portugala rakonto tradukita de Dro I. Avellar
(El Esperantaj Prozaĵoj).

Albo, la bona feino, kiu zorgas pri la fianĉi-
noj, Albo, kiu loĝas en la pupilo blua de l'virgu-
linoj senpekaj, pasante iam matene apud rozo,
aŭdis sian, nomon elparolitan de tri gutoj treman-
taj. Proksimiĝante kaj sidigante en la koron de
l'floro, ŝi demandis afable: „Kion vi volas de mi
gutoj brilaj? — Venu solvi demandon, diris la
unua. — Diru! — Ni estas tri malsamaj gutoj,
naskiĝintaj diversdevene; ni volas, ke vi diru al ni,
kiu el ni estas la plej merita, kiu estas la plej
pura. — Mi konsentas: parolu, guto brila“.

Kaj la unua guto tremante parolis: „Mi venas el nuboj altaj, mi estas filino de l'grandaj maroj. Mi naskigis en la senlima oceano, antikva kaj potenca. Vizitinte marbordojn de mil fulmotondroj skuegita, mi estis sorbita de nubo. Mi iris ĝis la altaĵoj, kie brilas la stelo, kaj ruligante de tie, inter fulmoj mi falis en la floron, en kiu nun mi ripozas. Mi prezentas la maron. — Estas nun via vico, guto brila diris la feino al la dua. — Mi estas la roso, kiu nutras la liliojn; mi estas fratino de l'opalaj lunbriloj, filino de l'nebuloj, kiuj sin malvolvas, kiam la nokto mallumigas la naturon. Mi reprezentas la matenkrepuskon. Kaj vi? demandis Albo la plej malgrandan. — Mi havas nenian indon. — Parolu, el kie vi venas? — El la okuloj de fianĉino; mi estis rideto, mi estis kredo, mi estis espero, poste mi estis amo, — hodiaŭ mi estas larmo.

La aliaj ridas je l'guteto, sed Albo, malfermante siajn brakojn, prenas ĝin kun si kaj diras: Tiu ĉi estas la plej merita, tiu ĉi estas la plej pura. — Sed mi estis la maro!... Kaj mi estis l'atmosfero!... Jes, tremantaj gutoj; sed tiu ĉi estis la koro... Kaj ŝi malaperis en la bluaĵo, portante la humilan guton.

Letero pri la deveno de Esperanto.

(Eltiro el privata letero de Dro Zamenhof.)

...Vi demandis min, kiel aperis ĉe mi la ideo krei lingvon internacian, kaj kia estis la historio de la lingvo Esperanto de l'momento de ĝia naskiĝo ĝis tiu ĉi tago? La tuta publika historio de la lingvo, tio estas komencante de la tago, kiam mi malkaŝe eliris kun ĝi, estas al vi pli-malpli konata; cetere tiun ĉi periodon de la lingvo estas nun, pro multaj kaŭzoj, ankoraŭ neoportune tuŝadi; mi rakontos al vi tial en ĝeneralaj trajtoj sole la historion de la naskiĝo de la lingvo. Estos por mi malfacile, rakonti al vi ĉion tion ĉi detale, ĉar multon mi mem jam forgesis. La ideo, al kies efektivigo mi dediĉis mian tutan vivon, aperis ĉe mi — estas ridinde ĝin diri — en la plej frua infaneco kaj de tiu ĉi tempo neniam min forlasadis; mi vivis ku ĝi kaj eĉ ne povas imagi min sen ĝi. Tiu ĉi cirkonstanco parte klarigos al vi, kial mi kun tiom da obstineco laboris super ĝi, kaj kial mi, malgraŭ ĉiuj malfacilaĵoj kaj maldolĉaĵoj, ne forlasadis tiun ĉi ideon, kiel ĝin faris multaj aliaj, laborintaj sur la sama kampo.

Mi naskiĝis en Bielovstoko, gubernio de Grodno. Tiu ĉi loko de mia naskiĝo kaj de miaj infanaj jaroj donis la direkton al ĉiuj miaj estontaj celadoj. En Bielovstoko la loĝantaro konsistas el

kvar diversaj elementoj; Rusoj, Poloj, Germanoj, kaj Hebreoj: ĉiu el tiuj ĉi elementoj parolas apartan lingvon kaj neamike rilatas la aliajn elementojn. En tia urbo pli ol ie la impresema naturo sentas la multepezan malfeĉon de diverslingveco kaj konvinkigas ĉe ĉiu paŝo, ke la diverseco de lingvoj estas la sola aŭ almenaŭ la ĉefa kaŭzo, kiu disigas la homan familion kaj dividas ĝin en malamikajn partojn. Oni edukadis min kiel idealiston oni min instruis, ke ĉiuj homoj estas fratoj, kaj dume sur la strato kaj sur la korto ĉio ĉe ĉiu paŝo igis min senti, ke homoj ne ekzistas: ekzistas sole Rusoj, Poloj, Germanoj, Hebreoj k. t. p. Tio ĉi ĉiam forte turmentis mian infanan animon, kvankam multaj eble ridetos pri tiu ĉi „doloro pro la mondo“ ĉe la infano. Ĉar al mi ĉiam ŝajnis, ke la „grandagaj“ posedas ian ĉiopovan forton, mi ripetadis al mi, ke kiam mi estos granda mi nepre forigos tiun ĉi malbonon...

Modeloj de leteroj de Ŝango (Kambioj).

El Kondukanto de Grabowski.

Krakovio, 1-a Januaro 1906.

Post vido pagu tiun-ĉi unuan leteron de ŝanĝo al sinjoro A., la sumon de 236 fr. (ducent tridek ses frankoj), valoron ricevitan kaj metu ilin en mian konton laŭ avizo (sciigo).

Al sinjoro P. komercisto en Lvovo.

Berlin, 7-a Marto 190...

Monaton post hodiaŭ pagu por tiu-ĉi unua letero de ŝango laŭ la ordono de sinjoro L. la sumon de ducent frankoj sesdek centimoj, valoron ricevitan, kaj metu ĝin en konton laŭ avizo.

Al sinjoro E. komercisto en Nantes.

London, 6-a Februaro 190...

Sinjoro!

Mi tratis hodiaŭ sur vin la sumon de kvarcent kvindek frankoj, pagotaj post vido al sinjoro L. aŭ laŭ lia ordono kaj mi vin petas pagi tiun-ĉi traton kaj meti en mian konton.

Kun estimo

N. N.

Ŝuldatesto.

London, 12. Februaro 190...

La 12-an Majon de l'jaro kuranta mi promesas pagi al Sinjoro Evans, aŭ laŭ lia ordono la sumon de... funtoj sterlingoj, valoron ricevitan.

T. B.

Kvintanco de ricevo.

Mi certigas per tio-ĉi, ke mi ricevis de sinjoro H. la sumon de dudek frankoj kiel procentoj por du jaroj ĝis 1-a Februaro de l'jaro kuranta, de la sumo de ducent frankoj, kiun li ŝuldas al mi.

Rouen, 30 Aprilo 190.

N. N.

Komerca korespondado.

(El „Komercaj leteroj“ de Berthelot & Lambert.)

Al Sinjoro Fürst, Berlino.

Barcelona, 5-an Febr. 1902.

Respondante vian estimatan de 1-a nuna, ni dankas vin pro via propono, kaj ĉe l'okazo ni plezure akceptos viajn servojn. Ni petas vin antaŭ ĉio, ke vi sendu viajn plej malaltajn kondiĉojn, por ke en la okazo de bezono ni povu kalkuli precipe la koston de viaj artikoloj. Kvankam dum la nuna senmovado de komerco ni ne povas doni al vi tuj la certigon de grandaj negocoj, ni tamen esperas ke, almenaŭ en la estonteco nia kunligo estos kontentiga por la ambaŭ partoprenantoj. Ni atendas vian respondon kaj restas kun tuta estimo

Cuchillo & Fratoj.

Italaj proverboj.

Tradukitaj de Marignoni. (El „Lingvo Internacia“) Dio sendas malvarmon laŭ vestoj. — Hundo, kiu bojas, ne mordas. — Ju pli irados vi malrapide, des pli alvenos vi malproksime. Kia cerbo, tia ĉapelo. — Kiu faras metion ne sian, faras supon en korbo. — Kiu frue donas, duoble donas. — Kiu ridas, levas najlon el sia ĉerko. — Malsamajn kapricojn havas homoj, tiu gustas tortojn, tiu ĉi pasteĉojn.

II. Versaĵoj.

(Kanteto pola.)

Sur la valo neĝa vento
 Blovas ĉiam pli;
 Fajro sur kameno mia
 Krakas ĉirkaŭ mi.

Ĉe l'kamen'el pipo ringe
 Fumon lasas mi...
 Ĉiuj rememoroj miaj
 Flugas for kun ĝi.

Kie floroj, la esperoj,
 La junec' de or' ?
 Kiel vento la blovanta
 Ili flugis for !

Vent' sen celo, mi sen celo
 Kun vi, fumo, tri...
 Tri sen celo en la mondo
 Kune flugu ni !

Al La Virino.

(El. Z. Krasiński.)

Se koron vi logas per okul-kristalo,
 Turmentas per vanta de pensoj sekeco,
 Ne estas ankoraŭ vi viv'-idealo,
 Ne estas ankoraŭ virina beleco.

Modesto sen scio, aŭ buŝ' de karmino,
 Hodiaŭ malmultan nur havas valoron ;
 Ne esti — elkreski vi devas virgino,
 Pasante la tutan en mondo doloron.

Inspiroj, turmentoj, da larmoj multeco
 Ekbrilos radie per sankta dieco,
 Kaj lumos eterne vizaga la palo ;

Kaj kiam elplektos, sur frunto marmora,
 La kronon de l'forto la vivo dolora :
 Vi tiam beleco ! tiam idealo !

Kanteto de Ofelio.

(El Shakespeare).

Mia kara, mia belo
 Estis brava, juna Dano
 Portis plumojn sur ĉapelo
 Kaj bastonon en la mano.

Vane estas la espero.
 Li jam mortis, ne revenas !
 Lian kapon kovras tero
 La piedojn ŝtono tenas.

Ĉemizeton oni metis
 Sur karulon inter ploroj,
 Sur la tombon oni ĵetis
 Multon el la kampaj floroj.

El Hamleto, de Dro Zamenhof.

Nokta poemo.

de Petro Preradoviĉ (el lingvo Kroata).

Ronedancas helaj steloj
 Sur ĉiela blua rondo,
 Dancas nur mallaŭte, dolĉe,
 Por ne vekti nian teron.
 Ĉar la tero estas laca
 De la manoj laborintaj,
 Del' piedoj iradintaj
 Kaj de koroj, kiuj batis.

Esperantigis K. Koller.

La Vojo.

Tra densa mallumo briletas la celo,
 Al kiu kurage ni iras,
 Simile al stelo en nokta ĉielo,
 Al ni la direkton ĝi diras.
 Kaj nin ne timigas la noktaj fantomoj,
 Nek batoj de l'sorto, nek mokoĵ de l'homoj,
 Ĉar klara kaj rekta kaj tre difinita
 Ĝi estas, la voj' elektita.

Nur rekte, kurage kaj ne flankigante
 Ni iru la vojon celitan!
 Eĉ guto malgranda, konstante frapante,
 Traboras la monton granitan.
 L'espero, l'obstino, kaj la pacienco —

Jen estas la signoj, per kies potenco
 Ni paŝo post paŝo, post longa laboro,
 Atingos la celon en gloro.

Ni semas kaj semas, neniam lacigas,
 Pri l'tempoj estontaj pensante.
 Cent semoj perdiĝas, mil semoj perdiĝas, —
 Ni semas kaj semas konstante.
 „Ho, ĉesu!“ mokante la homoj admonas, —
 „Ne ĉesu, ne ĉesu!“ en kor'al ni sonas, —
 Obstine antaŭen! La nepoj vin benos,
 Se vi pacience eltenos.

Se longa sekeco aŭ ventoj subitaj
 Velkantajn foliojn deŝiras,
 Ni dankas la venton, kaj, repurigataj,
 Ni forton pli freŝan akiras.
 Ne mortos jam nia bravega anaro,
 Ĝin jam ne timigas la vento, nek staro,
 Obstine ĝi paŝas, provita, hardita,
 Al cel' unu fojon signita.

Nur rekte, kurage kaj ne flankiĝante
 Ni iru la vojon celitan!
 Eĉ, guto malgranda, konstante frapante,
 Traboras la monton granitan.
 L'espero, l'obstino kaj la pacienco, —

Jen estas la signoj, per kies potenco
 Ni paŝo post paŝo, post longa laboro,
 Atingos la celon en gloro.

En Svisujo.

(El J. Słowacki).

I.

De kiam ŝi flugis per sono la ora,
 Mi svenas, sopire sekigas, dolora ;
 Ne scias mi, kial l'anim'al ĉieloj
 Ne flugas el cindroj post ŝi, al angeloj ?
 Pro kio ne flugas al mondo alia,
 Al tiu savita, amata, la mia !

II.

En Svisaj la montoj jen estas kaskado :
 De l' Aar lazura la akvo - falado.
 Ke tien rigardu la kap' turniganta !
 Vi vidas ĉielarkon sur kavo ŝaŭmanta ?
 Argentajn nebulojn sin tuta pendigas,
 Nenio ĝin miksas, nenio forigas ;
 Nur iam ŝafido la blanka trairas
 La arkon ĉielan, en valo sur randoj
 Mordeti je rozoj florantaj, juglandoj ;
 Aŭ ia kolombo, ĉar akvon deziras,
 Fiera, estante al briloj simila,
 La arkon rapide traflugas, la brila.

Mi tie ŝin vidis! tuj amo min prenis;
 Ke ŝi el pluvarko, el ŝaŭmo elvenis,
 Mi kredi komencis, la kredo nun restis:
 Tiel luma de sunaj radioj ŝi estis!
 Tiel plena ŝi estis da lumo anĝela!
 Kaj per la lazura pupil' tiel hela!
 L'okuloj transiris de pied'al plekt' hara:
 Por ili ŝi estis amata kaj kara;
 Kaj post tiu sento, ekami iganta,
 Ekiris la koro, l'animo sekvanta;
 Kaj kiel rapide komencis l'amado,
 Ke volis mi flugi al ŝi tra l'kaskado;
 Mi timis: ŝi flugos per pala vidaĵo;
 Antaŭ ol l'animo kun krio vekigos,
 En arko ĉiela, kaskad' profundajo,
 Ŝi falos, sin solvos kaj de mi forigos.
 Mi timis kiel homo en songo magia,
 Ĉar jam mi ŝin amis, ŝi estis jam mia.
 Mi tiel renkontis sin solan, sub hela
 Pordego kolora de l'arko ĉiela.
 Surblovis min ĉarme de l'amo ekblovo,
 Okul' mallevente, mi staris sen movo.

Omyłki druku. Preseraroj.

Str.	9	wiersz	16	z góry	ma być	Iam zam.	Jam
"	36	"	6	"	"	tago	" ta o
"	42	"	5	z dołu	"	la	" ta
"	51	"	2	z góry	"	pentristo zam.	petristo
"	52	"	2	z dołu	"	saluton	" sulutan
"	55	"	3		"	eksterlando	" ekslerlando
"	57	"	1	z ^{lato} góry	"	ovajo zam.	avajo
"	63	"	4	"	"	(ia) jakiŝ	" (ia) jaki
"	64	"	6	"	"	Ia	" Ja
"	64	"	8	"	"	Ies	" Jes
"	93	"	5	z dołu	"	bonegan	" benegan
"	98	"	2	"	"	Fructiera	" Eructiera
"	111	"	5	"	"	flankiĝante	" flankiĝante
